

VRBNIČKI VIDICI

Broj 17 • Godina VIII. • Prosinac 1998. • Cijena 10 kuna

OPET SMO S VAMA

Cijenjeni čitatelji,

prije svega želimo s vama podijeliti radost Božićnih blagdana. Jedna je godina iza nas, druga je pred nama - cijelo jedno more vremena, tako to izgleda na početku, a onda u trenu nestane godina pa godine...

Želimo Vas ukratko upoznati sa sadržajem Vrbničkih vidika. Sigurno ste primjetili da se neke rubrike ponavljaju iz broja u broj. One čine naše Vidike prepoznatljivim i posebnim. Također, imamo suradnika, koje možemo ubrojiti u stalne, kao i one koji se javljaju povremeno. Jednima i drugima veliko hvala. Zahvaljujući njima Vrbnički vidici su to što jesu.

Poziv na suradnju je otvoren i nadalje.

Od stalnih rubrika moći ćete pročitati intervju, upoznati pobliže neke naše sugrađane, saznati što još krije naša župska riznica. Obilježavamo obljetnicu veoma značajnu. Prije 150 godina

kreule su naše vrbničke djevojčice u školu. Do tada vrata škole bila su za njih zatvorena. U školu su išli samo dječaci. Šteta što se na širem planu nije poklonila dužna pažnja ovim dvjema obljetnicama. Mislimo na 100. godišnjicu utemeljenja Knjižnice braće "Vitezić" i na ovu vezanu za školu. Na ovom planu Vrbnički vidici su svoju zadaću ispunili.

Po običaju oskudijevamo u gospodarskim temama.

Ovaj put posvetili smo više pažnje našem govoru. Vrijedan prilog o vrbničkoj čakavštini donosimo iz pera dr. Marije Turk koja je članovima Društva "Frankopan" na tu temu održala predavanje. Zbog iskazanog interesa donosimo njen izlaganje, iako nešto skraćeno kako bi širi krug naših čitatelja mogao saznati mnoge pojedinosti koje se tiču našeg govora.

Smatramo da moramo reći nekoliko riječi o rubrici koja je u

ovom broju izostala. Radi se o temama koje su vezane za rad općinskih tijela. Zaista, nam je žao što Općinsko poglavarstvo ne želi suradnju sa Vrbničkim vidicima. Od svog prvog broja stranice ~~OPV~~-a bile su na raspolaganju općinskim čelnicima. To je bila prilika da se općinstvo informira o radu općinskih službi, o odlukama koje ta tijela donose a tiču se nas koji živimo u ovoj zajednici. Ovaj put mogućnost što ih pružaju ~~OPV~~-i nije iskorištena. Šteta!

Da se vratimo na ono čega u ~~OPV~~-a ima - obilje zavičajnih tema koje ćete u drugim glasilima uzalud tražiti.

Svim čitateljima čestitamo od srca sretan Božić i u Novoj 1999. godini obilje Božjeg blagoslova.

Vaši urednici

Fotografija snimljena oko 1910. godine.

IMPRESUM

Vrbnički Vidici

Godina VIII
Broj 17, prosinac 1998.
Cijena 10 kuna

Glavni urednik
Odgovorni urednik
Fotografije

Nakladnik
Sunakladnik

Marija Kraljić
Josip Kosić
Josip Kosić
Srećko Ulrich
Župni ured Vrbnik
Vrbničko kulturno
društvo "Frankopan"

Priprema
Tisak
Naslovna stranica:

Snimio:
Fotoliti:
Na zadnjoj stranici:

Snimio:

Goran Pleše, dipl. ing.
M-Print, Krk, Paška 11
Dina Lenković - Gabrijel
ulje / platno na kartonu
Luka Mjeda
Skaner-Studio Zagreb
Ručni rad Katice Ivošić
- Golubice mitra
Srećko Ulrich

BOŽIĆNA ČESTITKA

Proslavljamo još jedan Božić i Božićne dane. Božiću se raduje svako vjerničko srce i srce svakog čovjeka dobre volje. Teško je pronaći blagdan, usporediti bilo koji događaj, organizirati bilo koju proslavu, a da bi sve to ljudi ispunjavalo kao Božić. Zašto je to tako?

Božić je "dan kojeg nam učini Gospodin. Dijete nam se rodilo, Sin nam je darovan."

Koje li radosti, optimizma, nove dane jer nam je Dijete rođeno, darovano s neba. To je Dijete Utjelovljeni Bog naš Spasitelj. Ime mu je Emanuel i nema drugog imena po kome se možemo spasiti....

Vjernici mu proslavljaju rodendan u svjetlu Uskrsnuća. Božić proslavljamo u svjetlu svega što je Emanuel učinio za nas i naše spasenje, njegovu Radosnu vijest - evandelje, njegova čudesna, njegovo sebedarje do žrtve na križu, njegovo Uskrsnuće koje nam otvara vrata Kraljevstva Božjega u vječnosti.

Kako je u ovom našem vremenu, tako križnom, potrebno da se istinski radujemo Djetetu - Božiću, ali da se svakom novom životu, djetetu radujemo na božićni način jer je svako dijete dar Božji, dar s neba. Čovjek je tek suradnik u stvaranju života, a Bog mu je izvor. Ako se ne budemo znali radovali djetetu, a to sve manje znamo, pitanje je koliko to i želimo, zaista nemamo razloga za Božić biti do kraja radosni, bez ikakve sjene. Sve što je ovo pitanje starije za nas je sve aktualnije.

Edi Hrljac, 1. razred

Rečeno rječnikom ekonomije, najbolje ulaže za sebe i svoju obitelj, za svoju župu i biskupiju, za svoju domovinu onaj koji ulaže u dijete - u život... Neće nas spasiti ni tehnika ni tehnologija jer svaki je ljudski izum bez čovjeka mrtav, beskoristan, neupotrebljiv. Božja je slava živi čovjek, ljudska je budućnost u živom čovjeku. Primiti dijete s ljubavlju znači primiti blagoslov, sreću, radost, budućnost.

Zaključit će netko kako je teško danas dijete roditi i odgojiti. A kad je bilo lako?

Rodenje je trajno popraćeno porođajnim bolima, koje se nastavljaju u odgajanju i brigama koje su povezane s njim.

Neka nam Božić donese obilje Božjeg blagoslova; bolesnima zdravlje, osamljenima ljubav zajedništva, žalosnima radost, ugroženima sigurnost, siromašnim potrebnim standard i svima nama ljubav prema Djetetu, životu smislu ljudskih dostignuća.

S ovom mislima želim svima, našim župljanima kod kuće i po svijetu, na brodovima i u vojsci, dobročiniteljima, odgovornima za svekoliko napredak našeg zajedništva, te svim čitateljima VV-a sreatan i Blagoslovjen Božić i ispunjenu svakim obiljem Novu 1999. godinu.

Vaš župnik

Gabrijela Škoro, 1. razred

Katolici!

Jesmo li dobri, loši, ili imamo sreću?

**"Život je igra, a Bog je igrač,
i od nas ne želi ništa drugo nego da se igramo s njime.
Kad se zaljepimo za sporedne stvari (pravila, užitke u igri...)
postajemo preozbiljni, nesposobni za igranje s Bogom."**

Kroz povijest veliki sveci i mistici pitali su: "Tko si ti?" Mnogi i danas misle da je najvažnije pitanje na svijetu: "Tko je Isus Krist?" Mnogi razmišljaju: "Postoji li Bog?" Drugi se opet pitaju: "Postoji li život poslije smrti?" Krivo! Čini se da se nitko ne želi uhvatiti u koštač s problemom i pitanjem: Postoji li život prije smrti? Međutim, upravo oni koji ne znaju što bi učinili s ovim životom, gorljivo i zabrinuto razmišljaju o drugom životu. Jedan od pokazatelja da je čovjek, konačno, bar malo spoznao sebe i stvari oko sebe je taj, da ga uopće nije briga što će se dogoditi u drugom životu. To vas ne zabrinjava; nije vas briga. Ne zanima vas?

Znate li što je to vječni život? Mislite da je to beskrajan život, ali teolozi će vam reći da je to glupost, jer bi to bilo unutar vremena. To je vrijeme koje traje bez prestanka. Vječno, znači bezvremensko vrijeme ne postoji. Ljudski razum to ne može shvatiti. Ljudski razum može shvatiti što je vrijeme i može nijekati postojanje vremena, ono što je bezvremensko prelazi granice našeg shvaćanja.

A ipak mistici nam kažu da je vječnost tu, sada. Što mislite o toj Radosnoj vijesti?

Ljudi se tako uznemire kad im kažem da zaborave svoju prošlost. Tako su ponosni na svoju prošlost.

Nažalost, mnogi ljudi žive ili u prošlosti, ili u budućnosti, dok im "sadašnjost" prolazi kroz prste.

Veliki učitelji nas uče da je najvažnije pitanje na svijetu: "Tko sam ja?" Ili točnije: "Što je ja?" Što je to, što zovem "ja"? Što je to što zovem svojom osobnošću? Hoćete reći da razumijete sve drugo na ovome svijetu, a ne razumijete to? Hoćete reći da se razumijete u astronomiju, i crne rupe, i kvarkove, sviđali ste računarsku znanost, a ne znate

tko ste? Čovječe, još spavate! Vi ste znanstvenik koji spava. Hoćete reći da znate tko je Isus Krist, a ne znate tko ste vi sami? Kako znate da ste razumjeli Isusa Krista? Tko je ta osoba koja to razumije? Prvo to saznajte. To je temelj svega, zar ne? Upravo zato što to nismo razumjeli, svi ti bezumni vjernici vode te bezumne vjerske ratove: muslimani protiv židova, protestanti protiv katolika.... Ne znaju tko su, jer da znaju ne bi bilo ratova! Znate, može se dogoditi da nam Presveti Sakrament postane važniji od Isusa, da nam Pobožnost postane važnija od Ljubavi, da Crkva postane važnija od Života, da Ukazanja postanu važnija od Marije i tako dalje.... To je opasno. Prema mom mišljenju, Isus nas je pozivao upravo na to, da najvažniju stvar stavimo na prvo mjesto! Čovjek je puno važniji od Subote. Činiti ono što vam vaše srce kaže, spoznati tko ste i što ste, tj. da postanete onakvi kakvi biste trebali biti, puno je važnije od ponavljanja: "Gospodine, Gospodine".

A što je s vašom svijesnošću? Jeste li svijesni onoga što govorite, svijesni onoga što činite, svijesni onoga što mislite, svijesni kako reagirate? Jeste li svijesni od kuda polazite i koji su vaši motivi? Nije vrijedno živjeti ako niste svijesni da živate.

Ako niste svijesni da živite, živite automatski, a to nije ljudski život, to je programiran, uvjetovan život. To je isto kao da ste kamen ili klada. Gledate na televiziji siromašne zemlje i kako stotine tisuća ljudi živi u malim kolibama, u krajnjem siromaštvu. Ti ljudi jedva preživljavaju, svaki dan rade teške fizičke poslove, ujutro nešto malo pojedu, rade do mraka, a onda počinju iz početka.

Sjedete i razmišljate: "Kakav je to život? Je li to sve što im život može pružiti?" I onda vas iznenada prodrma zaključak da 99,999 % ljudi ovdje ne živi bolje. Možeteći u kino, voziti se okolo u autu, možetećići na krstarenje. Mislite da živite bolje od njih?! Isto ste tako mrtvi kao i oni, isto ste tako mehanički kao i oni, strojevi ste kao i oni samo što mislite da ste malo "veći". Žalosno je to. Žalosno je vidjeti da ljudi tako žive.

Ljudi idu kroz život s fiksnim idejama; nikada se ne mijenjaju. Jednostavno nisu svijesni što se dogada. Mogli bi biti i drvene klade, ili kamenje, strojevi koji govore, hodaju i razmišljaju. To nije ljudski. Izgledaju kao lutke koje svakakve stvari razvlače okolo. Pritisni

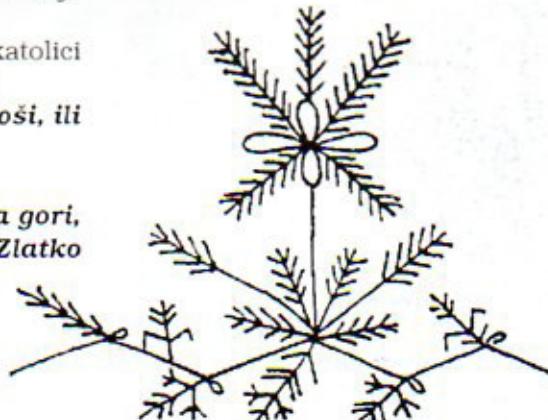

gumb i dobit ćete reakciju. Skoro da možeš predvidjeti kako će ta osoba reagirati. Zar vam nije dosta takvog života?

Barem bismo mi katolici trebali znati za bolje. Izato:

"Katolici, jeste li dobri, loši, ili imate sreće?!"

*Pozdrav gradu na gori,
Zlatko*

ZIDAR VEDRINE

Hodač sam ostavljena žala,
sanjana brijega,
svete gore.

Zaboravljam meke dlanove
jutarnjih kiša.
Slike jeseni žare vedrinom...

Otpočivam u sunčevu tragu,
zidam kameni dom.

Radovan Toljanić

IZ PAPINE PORUKE

Iz Ministarstva kulture dobili smo fotokopiju pisma kojim se je Sveti otac osobno obratio svim djelatnicima u kulturi prilikom posjeta Hrvatskoj te susreta sa predstavnicima različitih ustanova u apostolskoj nuncijaturi. U popratnom pismu ministar Božo Biškupić navodi: ... nadam se da će i Vas Papine riječi potaknuti da s jednakom ljubavlju i dalje brinete o hrvatskoj kulturi i umjetnosti." Donosimo nekoliko ulomaka iz te Papine poslanice:

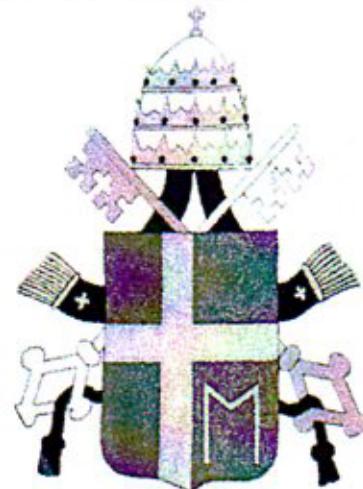
"Želio sam u raspored svojega pastirskog pohoda Vašoj domovini uključiti i ovaj kratki, ali za mene značajni, susret s

vama predstavnicima svijeta kulture i znanosti, te tako ponovno potvrditi da Crkva poštuje i cjeni umni rad kao plod stvaralaštva ljudskoga duha. Ovom zgodom rado želim očitovati poštovanje prema bogatoj kulturnoj baštini, koju posjeduje vaš hrvatski narod i koja svjedoči o njegovoj staroj i velikoj sjetljivosti za dobro, istinito i lijepo.

... Kršćanstvo je tijekom minulih stoljeća uistinu dalo važan doprinos stvaranju kulturne baštine vašega naroda. Sada pak na pragu trećega tisućljeća ne mogu nedostajati nove žive snage koje će dati

obnovljeni zamah promaknući i razvoju kulturne baštine hrvatske nacije, u potpunoj vjernosti njezinim kršćanskim korjenima.

... Bog vam je dao u baštinu predivnu zemlju čija nacionalna himna počinje riječima: "Lijepa naša domovino". Kako u ovim riječima ne vidjeti podsjećanje na dužnost poštivanja prirode, postupajući s osjećajem odgovornosti za životni prostor što ga je providnost dala čovjeku? Svijet je pozornica na kojoj je svatko pozvan odigrati svoju ulogu na hvalu i slavu Boga Stvoritelja i Spasitelja.

TURISTIČKA SEZONA

Na području Općine Vrbnik tijekom ljetnih mjeseci 1998. godine ostvareno je ukupno 2932 noćenja, turista, od čega 362 (12%) domaćih, a 2570 (88%) stranih i to 736 (25%) u hotelu, a 2196 (75%) u privatnom smještaju.

U kućama i stanovima za odmor bilo je prijavljeno 419 osoba koje su ostvarile ukupno 3585 noćenja.

Najveći dio ostvarenog turističkog prometa, čak oko 95%, odnosi se na mjesec kolovoz što potvrđuje činjenicu da turistička sezona u Vrbniku tradicionalno počinje prvog vikenda u osmom mjesecu i traje otprilike tri tjedna.

Od ovog su ljeta zainte-

resirani posjetitelji mogli razgledati Knjižnicu obitelji Vitezić, a uspješno je okončano i postavljanje predmeta iz ostavštine pokojne Nedje Trinajstić u pažnje vrijednu etnološku zbirku, koju svi zainteresirani isto tako mogu pogledati.

Time je učinjen korak ka potvrđivanju Vrbnika u izletnički centar. Skromni receptivni kapaciteti i bogato kulturno-povijesno nasljeđe premise su za usmjerenje ka izletničkom turizmu i u tom bi se smjeru trebale kretati i buduće aktivnosti na ovom području.

Za TZO VRBNIK
Laura Kordić-Rušin

BOŽIĆ

Zvone zvona,
celo se mesto sviti.

Kraji, pastiri
po putiću hode
va štajicu
poklonit se malon
Isusiću.

Nikolina Zahija
uč. VII. r.

VRBNIČKI PEDESETOGODIŠNJACI

ROĐENI 1948.

Dorica Oršić	Branko Ivanović
Milivoj Trinajstić	Franka Volarić
Mila Polonijo	Marinko Stašić
Mira Zuanić	Josip Stašić
Dorica Oršić	Božidar Polonijo
Marija Ivošić	Anton Malović
Margareta Pavan	Neven Perhat
Marinka Dvorničić	Dinko Polonijo
Božica Volarić	Milica Lukarić
Margarita Trinajstić	Marica Fugošić
Stanko Polonijo	Dinka Volarić
Ivan Dijanić	

Dana 21. kolovoza 1998.

Godine u petak poslijepodne vrbnički pedesetogodišnjaci našli su se na okupu u Vrbniku. Okupilo se nas 22 od 23 rođenih 1948. godine u Vrbniku. Te iste godine u Vrbniku je rođeno još dvoje djece, koja su nažalost rano umrla.

Susret je započeo sv. misom u svima nama dragoj Gospojji. Bili smo posebno raspoloženi, svečani i radovali smo se ovom susretu.

Potom smo se uputili u restoran Gospoja gdje smo imali zajedničku večeru i druženje. Sjedili smo u ugodnom ambijentu terase restorana.

Branko Ivanović sve nas je pozdravio i izrazio zadovoljstvo što smo se okupili u ovom broju. Na kraju je Branko dodao da se nudi za predsjednika organizacionog odbora kad budemo slavili 100-godišnjicu.

U ljetnoj večeri punoj zvukova i šetača navirala su sjećanja na djetinjstvo koje je već davno iza nas. To su bili bezbržni dani, ispunjeni zaboravljenim, pomalo smiješnim dječjim igrama. Znali smo se radovati svakoj sitnici i nismo osjećali da nam nešto nedostaje.

Zaorila je pjesma.

Dinka Volarić nazvala je Radio O.K. i zamolila ih da za nas puste pjesmu "Vrbniče nad morem".

Neki od nas ne viđamo se redovito, tako da smo imali o čemu razgovarati.

Stanko Polonijo i Mira Zuanić imaju već unuke, a Milica Lukarić je najmlađa mama u našoj generaciji.

SUSRET VRBNIČKIH PEDESETOGODIŠNJAKA

Pjevalo se gotovo bez prestanka, pa su na red došle i pjesme koje su se pjevale još prije tridesetak godina.

U jednom trenutku Anton Malović došao je do Marinke Dvorničić, i započeli su sa jednom starom pjesmom o majci koju su njih dvoje, još kao djeca u četvrtom razredu osnovne škole pjevali na pozornici. Kako je pjesma krenula, tako smo se svi počeli prisjećati riječi i otpjevali je do kraja. Svi smo bili posebno dirnuti.

Evo riječi te pjesme:
*To je majko tvoje lice,
to su oči tvoje,
tvoje ruke što me grle
ti si moja mati.*

*Tvoja kosa, tvoje lice
i tvoj smješak blagi
dvije jamice na tvom licu
ti si moja mati.*

*Ali ipak ti to nisli,
tvoj me smješak vara,
moja majka drugačijaje
i njoj nema para.*

Šale i smijeha bilo je na pretek. Josip Stašić-Grižić bio je neumoran te večeri. S pozor-

nošću smo slušali kad je na svoj duhovit način započeo s predstavljanjem svakoga od nas. Uz harmoniku i pjesmu večer je jako brzo prošla, ali kao da se nikome nije dalo poći doma.

Kad sam tada, nakon svih tih sati promatrala društvo, izgledalo je kao da je večer tek počela. Svi smo bili jednak dobro raspoloženi. Nikakvih grubih riječi nije bilo. Osjetila sam se silno ponosna na svoju generaciju i na to što pripadam njima. Bili su to uistinu ugodno provedeni trenuci. Zaželjeli smo da susret ponovimo za 10 godina.

U tri sata u noći prošli smo gradom pjevajući uz harmoniku do Place. Ako smo koga probudili, nadam se da nam je oprostio, jer ipak 50-godišnjica života zaslужuje da se obilježi na ovakav način.

Nakon ovog susreta razmišljala sam da su s nama trebali biti i oni koji žive u Vrbniku i pripadaju našoj generaciji, a rođeni su negdje drugdje. Možda će oni koji će ovakav jubilej obilježiti narednih godina u svoj susret okupiti svih.

MARICA BRAUT

Djevojačka početna učionica u Vrbskom 1848. do 1921.

Dica, učite da budete judi!

Minula vrbnička vremena

Kad čitamo biografije onih naših Vrbničana koji spadaju u red znamenitih ljudi svoga doba, a njih je priličan broj, upada u oči jedan detalj. To je podatak koji se odnosi na njihovo školovanje, a obično glasi: "Početnu školu polazio u Vrbskom." Ovo se odnosi npr. na Blaža Baromića ali jednakako tako i na Dragutina Parčića. Među njima je razdaljina od skoro 500 godina. Pitanje se nameće samo od sebe: Pa, onda, otkada ima Vrbsku školu? Koliko je stara naše školstvo? Privatno ili javno u ovom slučaju nije važno. Radi se o kontinuitetu. Nema preciznog odgovora na to pitanje, za sada. Možemo samo pretpostaviti da je naše školstvo staro koliko i sama naša župa. Je su li to onda već u XI. stoljeću "popi" glagoljaši u svojim privatnim školama poučavali dječake? Poučavali ih čudo-redu, katekizmu, čitanju i pisanju. Pripremali ih za više škole?

Možemo nizati pitanja, ali samo će povjesna istraživanja moći dati odgovor. Ali i ovo koliko znamo razlog je da budemo ponosni na naše pretke. Kasnije kad su mnogi od tih dječaka kretali na daljnja školovanja trebalo je mnogo odricanja i žrtve da bi se ustrajalo i došlo do željenog cilja. Sigurno nije bilo lako. I kad bismo baratali s više podataka ne vjerujem da bismo razumjeli toliku brigu i skrb za školovanje svoje djece u tim sve odreda težačkim obiteljima u ta minula vrbnička vremena.

Djevojčice, krenulo je!

Naše vrbničke djevojčice krenule su u školu mnogo kasnije, tek 1849. godine. Uvjerena sam da je pismenih žena bilo i ranije. Ako ne iz nekog drugog razloga, a onda iz ovog: često se događa u obiteljima gdje ima više djece da starije dijete poučavate, radite s njim, ponekad se i mučite, a ono mlađe tamo negdje u

kutu na koje nitko ne obraća pažnju nauči, "samo od sebe" i čitati i pisati. Vjerojatno je tako bivalo i ranije. Ovo se odnosi kako na dječake tako i na djevojčice. Zato je vjerujem bilo pismenih žena i ranije iako nisu pohađale školu.

Koliko je važno bilo biti pismen dočarat će nam jedna ženidba. Dakle, prebacite se mislima u godinu 1857. Treći studenog je, prigoda je "vesela i srična". Ženi se Ive Bozanić Antonov za Ursulu Sparožiću, hćer Franu. Mladenci su ugledna roda, pa će im Osip A. Petriš ispjevati prigodnu pjesmu. U njoj nas zanima ona kitica u kojoj pjesnik nabraja "nevističine" vrline, a one su ove, (obratite pažnju na drugi stih):

**Prest, plest, šit, našivat zna kot kudrica,
šteje kako djak, kako pisar piše,
a žervna obraća kot voda i lipše.
Vi ne biste mogli nać boje nijedne.**

Vrbička djevojačka početna učionica utemeljena je 1848. godine. Kako se je kasnilo s uređenjem školskih prostorija nastava je počela tek 5. svibnja 1849. godine. Od te godine pa sve do 1921. godine u Vrbniku dječiju dvije popularno nazvane "pučke škole", jedna za mušku i jedna za žensku djecu.

Djevojačka početna učionica nalazila se je prvo u kući obitelji Volarić "Na vrh Roča". Broj učenica se je kretao između 80 i 108.

Učiteljica Marija Trinajstić

Prve učiteljice

Prve učiteljice na ovoj školi bile su dvije sestre iz Malog Lošinja, Marija i Ursula Ostromann. Marija do godine 1853., tad je premeštena u svoje rodno mjesto. Zamijenila ju je sestra Ursula koja je već od otvaranja škole bila u Vrbniku i pomagala sestri kao pomoćna besplatna učiteljica. Nakon sestrinog odlaska u Mali Lošinj Ursula je nastavila raditi u vrbničkoj školi, radila sve do 31. prosinca 1857.g. Tada je i ona na vlastitu molbu premeštena u Mali Lošinj. Za svoj rad i odličan uspjeh koji je postizala kod svojih učenica u Vrbniku čak je dva puta bila

pohvaljena.

Nakon njezina odlaska kratko vrijeme na djevojačkoj školi boravila je učiteljica Marija Martinolić, također iz Malog Lošinja i pop Josip Komač.

1. studenoga 1853. godine imenovana je učiteljicom u Vrbniku Marija Jelušić iz Malog Lošinja. Od svog otvaranja pa sve do 1861.g. na Djevojačkoj početnoj učionici stalno je radila samo jedna učiteljica, a te godine (1861.) zbog brojnog upisa djevojčica u školu, imenovana je još jedna učiteljica. Bila je to

Nikolina Sparožić, kasnije udata **Volarić**. Prva naša učiteljica Vrbenka. Zvali su je jednostavno "meštrica Mikulina". Stanovala je na Placi u blizini škole. Još je se uvijek sjećaju, doduše, u njenim poznim danima stariji naši sugrađani. Na vrbničkoj djevojačkoj školi Nikolina Sparožić provela je punih 45 godina. Umirovljena je 1906. Godine. Počela je raditi kao pomoćna učiteljica, a onda je dugo godina bila ravnateljicom i kao takva otišla u mirovinu. Istovremeno s njom, poslije odlaska Marije Jelušić nastupila je druga učiteljska sila, bila je to Marija Stašić.

Ona je cijelo svoje vrijeme provela na školi kao podučiteljica i kao takva je bila umirovljena, god. 1894. Poslije 32 godine službe. Ove dvije učiteljice Nikolina Sparožić - Volarić i Marija Stašić bile su među onim djevojčicama koje su među prvima krenule u školu da bi kasnije u njoj provele cijeli svoj radni vijek.

Nakon njih još je bilo djevojaka koje su odabrale učiteljsko zvanje. Samo neke su od njih službovale u Vrbniku, neke na djevojačkoj, neke na muškoj školi, a neke i na građanskoj (Višoj pučkoj školi.).

U drugoj generaciji vrbničkih učiteljica istaknuto mjesto pripada Mariji Trinajstić. Ona je najprije službovala u Bogovićima

(Dubašnica), a kasnije u Vrbniku. Bila je ravnateljica Djevojačke početne učionice, sve do 1918. g. kad je umirovljena. Bila je veoma svestrana i poduzetna osoba. Njezinom zaslugom osnovalo se je u Vrbniku "Žensko praktično naobraženo društvo". Za žene i djevojke organizirala je učenje ručnog rada. Izrađivala se je čipka koja se je slala u Beč. To je bila prilika djevojkama za zaradu ali i mogućnost da se nabavi "zlatno kolajno od vrata i pol".

Marija Trinajstić propagirala je i

Još nekoliko podataka:

5. ožujka 1923. godine počela je s radom Viša pučka škola - Gradanska škola

18. prosinca 1923. godi-ne otvorena je ženska stručna škola

1973. godine svečano je otvorena nova školska zgrada na Recu.

nov način pčelarenja, tzv. pčelarenje sa pokretnim sačem. Njezine dobre prijateljice bile su učiteljice Katarina Parčić i Jelisava Zahija. One su službovale izvan Vrbnika. Učiteljica Marija Trinajstić dva puta je umirovljena. Prvi put kako je već navedeno 1918. g. a onda je dekretom pokrajinske uprave 1922.g. ponovno reaktivirana da bi konačno otišla u zasluženu mirovinu 22. 9. 1923.

Naredbom Povjereništva za prosvjetu i vjeru iz Zagreba od 9. 8. 1921., naređeno je da se dotadašnja dječačka i djevojačka škola združe u jedinstvenu **Mješovitu nižu četverogodišnju pučku školu**. Ta se je naredba provela.

Prostor u Vidicima je ograničen, pa možda bude još koji put prilike nastaviti o ovoj nadasve zanimljivoj temi.

Marija Kraljić

Vrbnička čakavština

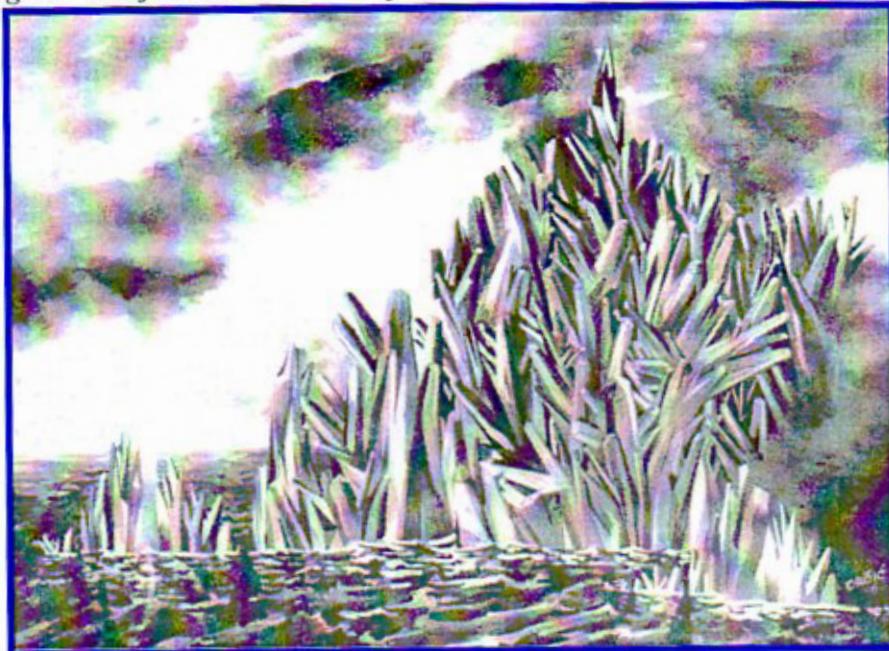
Obično se misli da je svaki mjesni govor zasebnost, unikatni iskaz. To nije potpuno točno. Svaki je mjesni govor dio šireg sustava s najvećim dijelom zajedničkih značajki i s ograničenim brojem vlastitosti. Kad to ne bi bilo tako, govornici različitih mjesnih govora ne bi mogli međusobno komunicirati. Vrbnički je govor jednak s drugima i istodobno u pojedinostima različitih od drugih. Kad bi se tražile samo razlike u odnosu na druge govore, teško bi bilo naći više takvih koje istodobno nemaju i drugi krčki govor. Posebnost je vrbničkoga govora, kao i svakoga drugog mjesnog govora, kombinacija zajedničkih jezičnih značajki. Ukratko: svaki je mjesni govor svojevrsna kombinacija.

tome razlikuju. Stoga će se ovaj prikaz temeljiti upravo na glasovnim razlikama.

Općečakavske, odnosno sjevernočakavske značajke

Općečakavska je značajka postojanje zamjenice **ča** s njezinim oblicima i izvedenicama (**nič**, **vač**, **zač**, **poč**, odnosno **niš**, **aš**). Pripadnost zamjenici **ča** treba gledati u njezinom dijelu **č**, odnosno **š** (a ne u promjenjivom samoglasničkom dijelu: **ča**, **če**, **čo**): *Če delaš? Če si rekla? Češ ča popit? Nič se je pobralo; Niš ne reci, niš ni. Nač si to klala? Poč je cukar? Vač si se obelkla? Zač se jadiš? Bili su potni i trudni aš su čudo delali.*

Autor: Zvonimir Orčić

Kako su mogućnosti kombinacija različite, tako se i mjesni govorovi međusobno više ili manje razlikuju. Vrbnički je govor: hrvatski, čakavski, dio jednog od krčkih mikrosustava i, konačno, u kombinaciji jezičnih značajki samosvojan. Svaki mikrosustav, model i mjesni govor ima svoje posebnosti na svim jezičnim razinama: u glasovima, akcentu, gramatici i u riječima. Najjasnije se razlučnice dobivaju na razini glasova i akcenta, jer se zajedničke riječi većim dijelom baš po

Krčki govorovi pripadaju ikavsko-ekavskom sjevernočakavskom dijalektu u kojemu je zamjena tzv. jata dvojaka, ikavska i ekavska:
 lipa - beseda, misit - testo,
 livo - koleno, ditelina - seno,
 mirit - meru,
 mises - zvezda, šmrika - brest,
 nedija - sreda, retka - sriča, cela - vriča itd.

Izgovor je glasa č umekšani, tipično čakavski u domaćim riječima: *noč, kuća, ognjišće, toporišće*, i u riječima stranoga

podrijetla koje je čakavština rano prihvatile: *ćakulat, čanca, čarit, kućarin, kućeta, maća, manća* i sl.

Tipična čakavska značajka je izostanak glasova **dž** i **d**. Glas **dž** zamijenjen je glasom **ž**: *žep, žurnada* (= nadnica, tal. giornata), *žunta* (= dodatak, tal. aggiunta). Glas **d** zamijenjen je glasom **j**: *meja* (= *meda*), *saje* (= *čada*), *žeja* (= *žeda*), *rojen*, *tujt, preja* (= *pređa*); *jaketa* (tal. giacchetta), *jušto* (tal. giusto), *kurāj* (tal. coraggio), *vijaj* (tal. viaggio), *Jovana* (tal. Giovanna) itd.

Na završetku riječi -m prelazi -n: bin, delan, sen, pod klobukon, z līvun rukun, Vezen, sran, seden. U ostalim se riječima prijelaz ne ostvaruje: dim, jaram, ram (= bakar), rakam (= čipka) itd.

Čakavski na poseban način ostvaruje suglasničke skupove: ono što je u štokavskom **šk**, **št** u čakavskom je **šč**: *klišća, košćica, natašće, ognjišće, ščap, šćipat*. U riječima stranoga podrijetla glas **s** redovito glasi **š**: *puneštra, štajon, štrakat, štufat se, škapulat, škatula, škina, škornje, biškup, šparinjat, špijat, špikulat, šporko, rešpet* itd.

Često se gubi samoglasnik na početku riječi: *stlić, speć, sfričat, spovid, Merika, Talija, laštik, letrika, reloj* (tal. orologio), *splodirat, šugaman* (tal. asciugamano), *žunta* (tal. aggiunta).

Vrbnički kao dio krčke čakavštine

U znanosti o jeziku poznato je kako je govorno područje otoka Krka vrlo raznoliko. Globalno se mogu razlikovati starosjedilački i doseljenički mikrosustavi. Starosjedilački mikrosustav objedinjava dva modela: **arhaično-konzervativni** (star i dosada sklon malim promje-nama) i **konzervativno-inovativni** (star i

više otvoren promjenama). Arhaično-konzervativnome modelu pripadaju dobrinjski, omišaljski i vrbnički, a vrbničkome tipu lingvistički gledano pripada govor Vrbnika i govor mesta Garice, Risike i Kampelja. Konzervativno-inovativnome modelu pripada skupina govora mesta Punta i Baške s pripadajućim selima. Dosejenički govor obuhvaćaju prostor zapadnoga dijela otoka od Njivice do zaleda grada Krka, a karakteriziraju ih novija jezična naslojavanja nastala do-seljavanjem stanovništva tijekom 15. 16. i 17. stoljeća.

Arhaično-konzervativni govor posebni su unutar hrvatskoga jezika i čakavštine ponajprije po odrazu staro-hrvatskoga poluglasa. Nastavak mu je u najvećem dijelu hrvatskoga jezika samoglasnik **a**, a u vrbničkome i omišaljskome govornom tipu **e**, dok je dobrinjskome tipu **o**. U vrbničkome i omišaljskome govornome tipu imamo ove likove: če, beči, denes, deska, kesno, legek, lezno, osen, otec, pêtek, pes, zvena itd. dok je dobrinjskome govornom tipu: čo, boči, donos, doska, kosno, logok, lozno, zvana itd. U nekim je uvjetima poluglas i u ovim govorima reflektirana samoglasnikom **a**: va, vavik, kadi.

U govorima arhaično-konzervativnoga modela, tako i u vrbničkome, djelomice očuvana je jedna vrlo stara pojave nastala još u začecima čakavštine. Riječ je o specifičnom razvoju jednog starog samoglasnika, tzv. nazalnoga **e**: *zajik (=jezik) jačmik (=ječam), pojala* itd., a od vrlo starih pojava ističu se i primjeri: njazlo, knjast, jad, jaden.

Ishodišni lik **vđ** uščuvan je ovome govornome tipu i daje mu vrlo arhaično i konzervativno

fameja, Veja (tal. Veglia) odnosno: lulat se, prijatel, uli, sliva, zatilek itd.

Odraz je slogotvornoga glasa **r** u govorima arhaično-inovativnoga modela višestruk: u omišaljskom je i vrbničkom govornom tipu slogotvorno **r** ostvareno s popratnim samoglasnikom **e**: červ, dervo, ters, umerla, terpin, germi, deržn, žerna, smert, čern, tverd, mertvi, pervi, perst itd. Po sjećanju starijih govornika taj je refleks nekad bio dosljedan, a u današnjem su govoru zamjetna znatna odstupanja.

E, kako to je bivalo...

O Božiću kad va Vrbniku bura puše
"kada je zec mater iskal"
a pestir se va kabani stiskal
paščila se teta Kate z Potočnili
semlišta va černih domaću šenicu
pek bi omisila od testa jednoga mužića i ženici.
Ruki - nogi ko da tancaju,
razpalankal usta kako da kantaju.
Mužić va bragešah, ženica posedasta,
obelčena kotti va starinskon kamižoti.
Oči od grašice černe male
i pučići po stomanji ako bi dva zerna grašice
ustale.
Na Nabednji vjutron rano
hodela je teta Kate pervo na zornicu.
Pametin ju va černon rubci, zavitu va černon šjalići,
v rukah drehće svitleće na majolići.
Ontrat bi se z jedinim duhon još škuri
zateklia k nan Vrkonjin po buri
"Evo sen ti udelala za Božić.
Viš ka lišta ženica i mužić!"
Ni ga, brave, bilo za me nigda lipjeg dara
od ovoga testenoga para!
Pasali su dani kako vali od bure. Leta kure.
Ma isto se, ovdje delgo od domi, spomenen
mužića, ženice i teti Kati
nasvalito pek kada je Božić za vrati.
Ki zna ako još i sedaj o Božići
va Vrbniku kigod, kadigod pravja dici
o šeničnon mužiću i ženici ?

Dr. Vlasta Sindik - Pobor
Boden (Švedska) 15.10.1998.

osobito u govoru predstavnika mlađeg naraštaja.

Odraz ishodišnojezičnoga slogotvornoga **l** (koje je izgubljeno u 13. stoljeću, odnosno koje se u najvećem dijelu hrvatskoga jezika odrazilo kao **u**) u govorima je arhaično-konzervativnoga modela jedna od posebnosti i nosilac visokog stupnja razlikovnosti spram ostalih čakavskih i uopće hrvatskih idioma. Njegove kontinuante pokazuju veliku disperziju i unutar pojedinih mjesnih govorova.

- Zadržava se bez izmjene u slogotvornoj poziciji u mjesnim govorima Garice, Kampelja i Risike: *blha, dlgo, glbina, glbok, glbočiji,*

Nastavak na stranici 13

Kako govorimo kad mislimo da govorimo "vrbenski"?

Želimo li sačuvati tipične osobine vrbničkoga (našega) govora ili se, uvjetno rečeno, želimo približiti drugima i prihvati drugačiji govor kako bismo im bili sličniji?

Mnogi će reći da je govor nešto živo, nešto što se mijenja i prilagodava uvjetima življenja i da je on dio nas, pa kakvi jesmo danas, takav nam je i govor.

Doseljavanjima, ženidbama izvan vrbničkog govornog područja mijenjao se je i naš govor. Ako govorimo tzv. materinskim jezikom, pa time i govorom, a mati je iz Vrha, Malinske ili Baške, a otac iz Vrbnika, pitanje je govore li njihova djeca mjesnim govorom Vrbnika ili stvaraju neki novi govor? Promjene u govoru ne primjećuju se samo kod djece iz različitih govornih modela nego i kod tzv. srednje generacije (mislim po starosnoj strukturi) koji misle da govore u potpunosti vrbničkim govornim modelom. Takav se govor pomalo "uvlači" u naš oblik komuniciranja, postaje dio nas, ono naše posebno i tipično, postaje "ničije" i netočno. Možda je razlog takvog ponašanja i naša sklonost brzom upijanju tuđih naglasaka i riječi, tuđih posebnosti (osobito kada dolaze gosti iz drugih krajeva, pa "naši ljudi" imaju silnu potrebu da govore kao oni, čak drugim narječjima, ali ne štokavskim) ne misleći da pritom ispadaju čak i smiješni jer je u njihovim ustima to izgovoreno netočno. U čemu najčešće griješimo i kada mislimo da govorimo "vrbenski" ili koji su se oblici izgubili u našem govornom modelu?

1. Umjesto sonanta **l**, **el** izgovaramo štokavsko **u** (npr. dlžni - delžni, naplni -napelni, plž-pelž, vlna-velna).

2. Glas **j** (koji je nastao od glasa i) kada se sastane sa zubnim **t** ili **d** prelazi u **ć** i **đ** nećak, braća) iako se govorilo netjak, netjaki, bratja, pa se nije provodila ni jotačija ni sibilizacija (netjaki)

.3. Umjesto **lj** treba govoriti **j** (judi, pejat, jubit, ali i gjedat, gjista, aprij).

4. Izgubio se samoglasnik **e** uz glas **r** (červ, dervo, umerla, smert).

Sklonidba imenica a-osnove ukazuje na mnoge nepravilnosti uvjetovane potrebom da se približimo štokavskom nastavku ili ukazuje na nerazlikovanje nekih padeža tj. nastavaka.

- Imenice u genitivu jednine, koje imaju ispred nastavka tvrdi suglasnik imaju -i (općini, knjigii), a ne -e kao ispred mekog su-

U instrumentalu množine dolazi nastavak **-ami** (knjigami, korami, smokvami, orižami ...)

U dativu množine dolazi nastavak **-am** (slugam, koludricam, vnučam...), a danas se koristi nastavak -an (kučan).

U starijem vrbničkom govoru nalazimo i oblike za dvojinu (dual) pa za nominativ imamo oblike -i (zemji), za dativ netjakinjama, za instrumental korama (instrumental množine **-ama**, **-ami**).

Kako ne razlikujemo lokativ i instrumental imenica na a- osnovu, tako ne razlikujemo ni sklonidbu zamjenica: - lokativ ovih, onih i instrumental ovimi, onimi

↗ gube se oblici upitno-odnosnih zamjenica u nominativu jednine kogodare, kakoli, kogod, nišćere.

↗ genitiv jednine česa, česagodare, ničesare ...

Brojevi: glavni i redni sklanjaju se kao i pridjevi.

Prije nekoliko dana čula sam pitanje upućeno dječaku i djevojčici: "Če je vami dva?"

Očito je da ne razlikuje dativ (k o m u ? č e m u ?) **v a n** i instrumental (kim? čim?) **v a m i**.

Nejasan je izbor oblika broja **dva** koji je korišten u nominativu.

Dakle uz instrumental zamjenice vi (što je netočno), koristi nominativ broja dva. Ovakav razgovor ne može urodit razumijevanje. Zamjenica i broj moraju biti u istom padežu:

"Če je van dvin?"

Prilozi i prijedlozi: zada (iza), po (nakon, poslije)

Često čujemo umjesto: "Nać ćemo se **po** maši." (po-nakon-vrijeme), "Nać ćemo se **zada** maše." (zada-iza-mjesto).

Točno bismo rekli: "Nać ćemo se **zada** kuće **po** maši." (zada-iza-mjesto; po-nakon-vrijeme).

Prijedlozi: **u/va/ke**

Prijedlog **u** ili **v** ili **f** ili **va** ili **ve** služe se sa četiri padeža, i to s genitivom, akuzativom,

glasnika (kuće, japnenice).

- Imenice u instrumentalu jednine imaju nastavak -om (kućom), -um (pravicum, konobum), -u (vodu).

-Imenice u lokativu jednine imaju -e (pravde) ili -i.

Danas većina govorit: za lokativ jednine "... va trapericami, tenisicami ..." umjesto "va trapericah, tenisicah". U štokavskom narječju koristili bismo "u trapericama, u teniscama ...". Jesmo li nastavak prilagodili štokavskom i u svakodnevnom govoru uvriježili nastavak -imi ili više ne razlikujemo lokativ množine i instrumental množine, pa za lokativ množine koristimo - ami (po kućami, po konobami, po knjigami) umjesto: po kučah, konobah, knjigah, ovcah ... ?

lokativom i instrumentalom.

✓ s genitivom ".... da je **u** njega ..."

✓ s akuzativom " ... **va** ime božje ..."

✓ s lokativom " ... **va** svojih mestih ..."

✓ s instrumentalom "... jeden ulj **v** čelami ..."

Prijedlog **v** često se ispušta osobito pred riječima koje počinju usnenim **v**.

Prijedlog **ke** slaže se sa dativom iako ga mnogi ne upotrebljavaju kao u primjeru:

"Gren ke babi." (s dativom), "Gren va konobu." (akuzativ).

Često čujemo: "Gren u babi ..." (u - uz dativ - netočno) ili "Gren u vas..."

Prijedlog **u** ne slaže se sa dativom.

Neke hrvatske riječi dobivaju u vrbničkom govoru drugo značenje, a danas ih sve rijede čujemo kao npr. čudo (mnogo), čuti se (osjeća se), pravi (desni), silu (jako),

stat (stanovati), tvardo stat (držati riječ), čaša (zdjela), živo (životinja), stavit se dolje (ustegnuti se, povući), traži (sliči, nalikuje)...

Nabrojila sam samo neke primjere netočnoga govora u Vrbniku koje uočavam posljednjih godina žečeći da uočimo nepravilnosti i da samokon-

trolom i ukazivanjem (osobito djeci) sačuvamo pravilan izgovor, primjenu jezičnih zakonitosti i posebnosti. Mnoge nepravilnosti našli bismo i u naglašavanju riječi (akcentologiji), ali to može biti tema za neko drugo raz-matranje.

Ako želimo sačuvati vrbnički govor tip čakavskog narječja u našoj govornoj sredini, a vjerujem da želimo, nastojmo govoriti točno. Štokavsko narjeće "neće ništa izgubiti", ako mi budemo u svojim kućama govorili hrvatskim jezikom, čakavskim narječjem, vrbničkim govorom poštujući njegove posebnosti.

Mira Katunar, prof.

Nastavak sa stranice 11

*jablko, klk, plž, pln,
plnica, slza, vlna, žlč, žlt,
mlč*

*at, plzat se, (on) se plže,
povlčen, mlčin, mlze, oblčeš,
oblčeno, slčeš, slčeno itd.*

2. Ostvaruje se kao **el**, što je karakteristično za mjesni govor Vrbnika: *belha, delgo, gelboko, gelbočijt, jabelko, pelž, peln, pelna, selza, velna, želt, melčat, pelzat, melči, melze, obelčete, pomčlpena, telče, stelčen, velčeš* itd. Zanimljivo je da je u omišaljskom tipu samoglasnik **e**: beha, dego, seza, vena, žet, pezat se, a u dobrinjskom **o**: boha, dogo, jaboko, kok, močat, pon, ponica, soza, vona itd.

Iz prikazano je vidljivo da vrbnički govor ima mnogo jezičnih crta zajedničkih s dobrinjskim, a još mnogo više s omišaljskim govorom. U jednom se segmentu razlikuje od potonja dva govora s kojima ulazi u jedan čakavski mikrosustav: to čuvanje glasa -i na kraju glagolskog pridjeva radnog: govorel, hitil, hodel, imel, kjel (=kleo), obernul (=okrenuo), otel (=htio), prišel (=došao) i sl. U omišaljskom i dobrinjskom tipu završno je 1 u toj kategoriji generalno dokinuto; omišaljski tip: *ču, gana, hode, ime*; dobrinjski govor tip: *mogo, obrnu (=okrenuo), opr (=otvorio), prišo (=došao), šo (=išao)* itd. U tome se dijelu vrbnički govor jedini od starosjedilačkoga mikrosustava podudara s mladim doselje-ničkim govorima.

Iz ovog se dijalekatskog krokija može razabrati da je vrbnički govor pravi dragulj, s očuvanim vrlo starim, u pojedinostima unikatnim crtama. Moja su istraživanja govora u Vrbniku međutim pokazala, a iščitavanje vašega glasila *Vrbnički vidič* potvrdila da je vrbnički govor danas ozbiljno načet, upravo u dijelovima u kojima je poseban i samosvojan. Ta pojava potvrđuje, naime, da se govor koji su zahvaćeni erozijom počinju mijenjati baš na točkama u kojima su posebni, tipični. Možda je riječ o svjesnoj ili podsvjesnoj potrebi govnika da neutralizacijom posebnosti ne odskaču od svoga okružja i da se približe nekakvome zamislenom projektu. Kolikogod ta činjenica bila objašnjiva, nad njom se valja zamisliti!

O NASLOVNICI

BESEDA , DVI O SLIKI

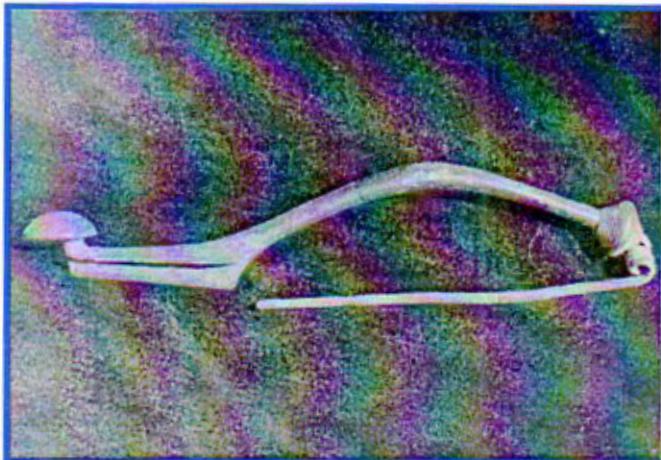
Bilo je to sprid čudo let kada sen ja još bila mala, a moji pokojni ded i baba živi. Trefilo se da sen na kraju leta bila va našen Verbniku i doživela on lipi starinski običaj blagdovanja, kakov denes moremo još vidjet samo na filmu. Judi su va to vrime bili posobojno dobre voje. Jednu večer, baš o Sveton Mikuli, šla sen ja z mojn dedon ke teti u Roč. Ondat još va Verbniku ni bilo letriki pe su po kantunih po gradu goreli starinske lampi, kejste nisu baš jako sviteli, ma inšoma je bilo lipi. Pasali smo priko Pojani i tako prišli na Verh Roča, tot najedenput ze jednoga škuroga kantuna začujen kako se tresu verigi. Tako sen se zdrehnula i bila bin pala od straha da me ni ded čapal. Jedna černa, vela figura z verugami je hodela kuntran, a vaje za njun niki običen va belu, koti anjel. Moj ded mi je vaje pravil da to Krampus hodi okolo iščuć huncuti, ma

ako sen bila dobra eno endi re i Anjel Gabrijel i ki ni niš hudoga udelal da će mu on pomoći. I zaistinu, tisti Anjel je prišel k meni i rekao mi da neka se ne bojin aš da je on tutu i da će vaje strirat Kranpusa ča, ma prvo neka moj ded reče ako sen bila dobra. Ded je rekao da nis niš hudoga udelala i oni su partili ča. Celin puten do domi ded mi je pravjal od Anjela Gabrijela ki pazi na dicu pe mi je od tad ostal va sercu.

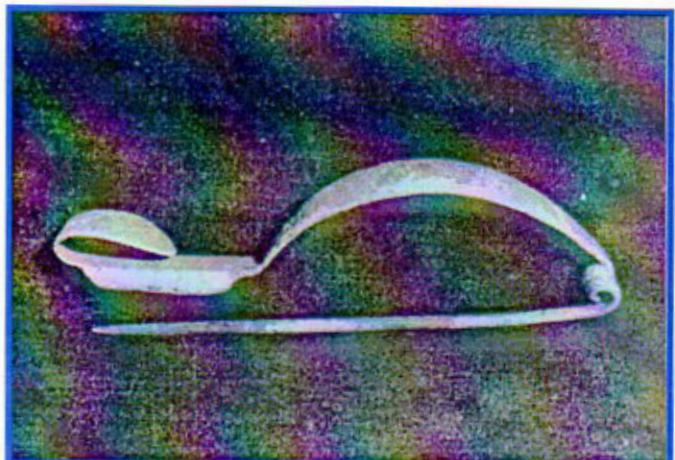
Nis ni semjala tad da će jeden dan naslikat tog Anjela. Denes ni već ni mojega deda ni babi, ni čudo drugih Verbenčan. Ostala je samo ta slika ka me uvik domisli na jedno vrime kojsto traje va naših sercih. Neka svin čitateljen prnese čudo svega lipoga i neka nan po putu zraste i ka god rožica

Dina Brusić - Lenković

Dr. Marija Turk

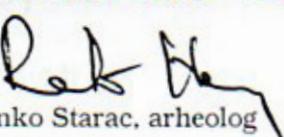

Brončana spona (fibula) za zapinjanje odjeće (tip "certosa"), 4. stoljeće prije Krista

Brončana spona (fibula) za zapinjanje odjeće (tip "proto-certosa"), 5. stoljeće prije Krista

Izbor iz zbirke "Butković"

Ranko Starac, arheolog

Među predmetima iz arheološke zbirke župnog ureda u Vrbniku odabrali smo nekoliko karakterističnih nakitnih rukotvorina, načinjenih i nošenih kod tadašnjih stanovnika sjevernog Jadrana tijekom posljednjeg tisućljeća stare ere. Većina prikazanih predmeta potječe iz amaterskog prekopavanja prapovjesnog groblja u vrtači "Mišinci" podno grada Kastva.

Nalaze je prikupio i po premeštaju službe u Vrnik prenio pop Nikola Butković.

Među najvrijednije predmete ubrajamo primjerak pektoralia (privjeska nošenog na grudima pri obrednom ili svečanom plesu) načinjenog od bronce, na kojem vise lančići i praporci koji pri ritmičkom plesu proizvode zvečkav ton. Ovakvi oblici privjesaka sa stiliziranim

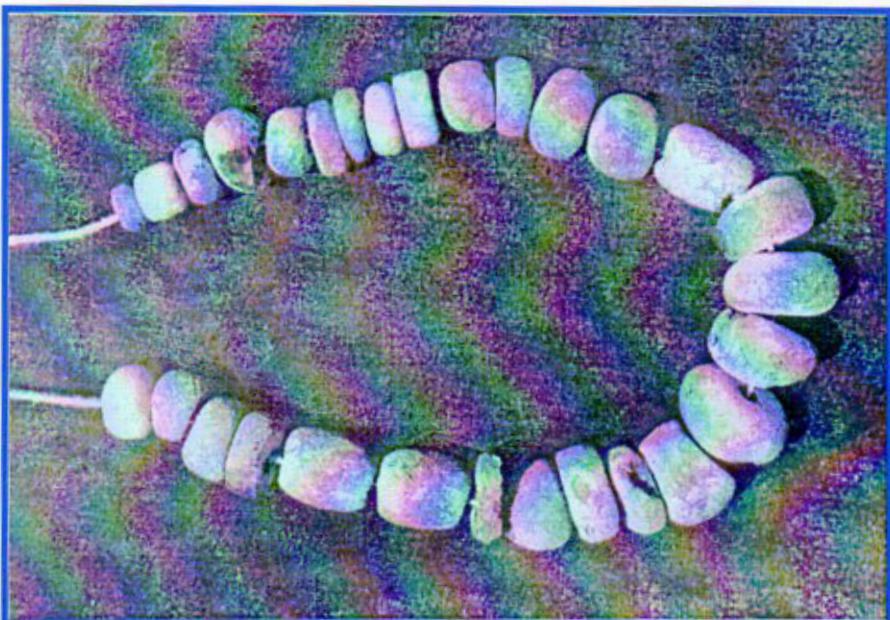
životinjskim ili ljudskim (poglavitno ženskim) likom omiljeni su nakit među Liburnima i Japodima.

U zbirci se brojnošću ističu brončane spone (fibule) za zapinjanje ili pričvršćivanje na ramenu gornjeg dijela odjeće (plašta). Treba napomenuti da prapovjesni stanovnici naših krajeva nisu poznavali dugmad. Masivnost spona ukazuje nam na težinu grubog sukna koje se moralopričvršćivati.

Različite oblike narukvica, jednostavnih karićica, obruča na mišićima nadlaktice i potkoljenice nosili su muškarci i žene. Treba zamisliti "boduske" okićene sa ovim teškim nakitom pred više od 2500 godina, uz silan repertoar kolutova i perli od narancasto-crvenog jantara, uglačanih koštanih kolutova, raznobojnih zrnaca staklene paste i probušenih pužića, školjki i životinjskih očnjaka, pa tako prizivamo slike prašumskih indijanaca ili domorodaca središnje Afrike iz suvremenog okruženja.

Jantarna smola počela je trgovackom razmjenom dolaziti do sjevernog Jadrana tijekom srednjeg brončanog doba (između 16. i 13. stoljeća prije Krista), a masovnu primjenu doživljava zbog vjerovanja u iscjeliteljske mogućnosti tijekom "željeznog" doba.

Naši prastanovnici, vrsni pomorci i trgovci Liburni, sirovi

Perle od probušenog jantara nanizane naknadno na vrpcu, izvorno su pripadale dijelovima ogrlica načinjenih od krupnih zrna jantara, staklene paste i kosti

Brončani privjesak (pektoral) s praporcima, 5. stoljeće prije Krista

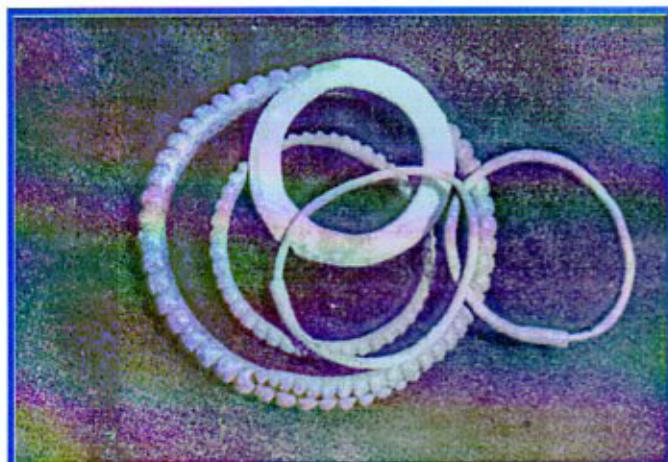
Jantar su nabavljali u lukama Spina i Adrija na suprotnoj obali Jadrana (po Adriji je i naše more dobilo ime), koje su bile u rukama Etruščana. Etruščani su jantar preuzimali od čitavog niza plemena s obje strane Alpa, koja su ga pak donosila s dalekog sjevera, s obala Baltika.

U zbirci "Butković" ima nekoliko sličnijih predmeta uz koje postoji tek oskudan podatak da su s otoka Krka. Nedostaju nalazi iz prekopanih grobova na

Uporici (prapovijesnom groblju stanovnika Kostrilja), kao i u literaturi spominjani bogati nalazi nakita i brončanih bodeža s područja Garice, odnosno pobočja gradine Svetog Krševana. Dio ove iznimno vrijedne građe danas se nalazi u Arheološkom muzeju u Zagrebu, no pohlepa i nemar uzrok su nestanka većeg dijela građe, pa tako i jedne više od tri tisuće godina stare zlatne ogrlice iz Garice. Posljedica je to amaterske strasti i nestruč-

nosti koja je imala vrhunac u tridesetim godinama, kada je posve prekopan i razoren pod crkvice Svetog Krševana, koja je podignuta nad prapovijesnim grobnim humkom. Do novih, znanstveno vođenih istraživanja preostalih ostataka najstarije vrbničke baštine, i zbirka "Butković" uz pravilan postav može biti još jednim dodatnim malim adutom kulturne razglednice Vrbnika.

Sanjamо li?

Različiti oblici narukvica i nanogvica od bronce, 6. - 4. stoljeće prije Krista

Brončani spiralno-naočalasti privjesak, 13. - 9. stoljeće prije Krista

Marija Stašić Milić

Prije nego ovaj razgovor započne, želim istaći da mi je osobito draga što mi je pružena prilika da javno razgovaram s gospodom Maricom Stašić-Milić Vrbničankom koju danas, osim njezinih sumještana, poznaju i mnogi drugi, posebno čitatelji "Novoga lista", "Krčkog kalendara" i "Kvarnerskog veza" te slušatelji hrvatskih radio stanica.

Za svoju izvrsnu tradicijsku gradu koju je gospoda Marica poklonila Institutu (i stalno je još uvijek nadopunjuje) dobila je posebno pismeno *Priznanje i zahvalu Institutu za etnologiju i folkloristiku* (1995.g.)

1. Gospodo Marice, red je da se ovako na početku, kada je riječ o pučkoj kroničarki i nju samu predstaviti. Rodena ste Vrbničanka i, ako se ne varam, svl su Vaši stari i po majci i po ocu bili uglavnom Vrbničani? Stoga je i grada koju nam podastirete odista autentična, tradicijska vrbnička grada. Najviše ste čuli i slušali od svoje bake i majke, a one su to znale od svojih starijih?

Marica Stašić Milić: Tako je. Rojena sam va Vrbniku va maloj kući u Roci, va Vrtu, najstarijoj ulici Vrbnika. Tu je živela i umerla i moje matere baba, a moja prebaba Mare Lusmarinova. Moji Mihalići i Toljanići su bili težaci,

moji Brnjci, Brusići, Mahulje i Stašići su bili ribari, mornari i moreplovci. Proputovali su celi svit od Alaske do Australije i skoro svi su se vrnuli va Vrbnik.

Ja sen naviki habala svoje stare kad su ča pravjali. Znali su oni pravjat, samo ki jih je otel pohabat. Ja sen volela i vaviki se svega spominjan. Stari su judi svojih starih habali, zač je malo ki znal štat, pe su voleli pravjat i habat. Meni je sve pravjala moja matti Karmela, ona da je najveć stražila na babu i imela nje inpinjon. Bila je dobra, milostiva serca i škercjiva. Ove lipe spomeni nete nigdar uschnut va meni, želin da jih se moji spominju, svih tih starih dragih judi mojih i tujih, pelnih teplini široka serca i ruk. Od njih se je moglo sečesa navadit i na drugih prenest. Evo, Mare Mahulja, očeva prebaba, je prije više od 100 let napisala oko 60 pjesam, od kih je bilo tada čudo i objavljeno. Vavik kad se je kantalo "Vrbniče nad morem" mojt bl baba, al ded, rekli: "Ovo je skantala baba Mare Mahujica." Morala je bit osobita ženska, kad već četerto koleno muških po njoj zovu Mahuje, a ženskih Mahujice, sve do mene. Ja i daneska v sercu teplini čutin kad mi se odbuhnu male poneštrice i vrata tih kućic, tako tepih od judske dobroti, sterpenja, od molitav i kanti.

2. Potaknuti mislima i osjećajima o kojima ste upravo govorili, napisali ste zbirku svojih pjesama pod naslovom "Pelna vernjica jubavi" koja Vas je proslavila i među stručnom publikom. Naime, prošle godine, 1997. nagrađeni ste na anonimnom natječaju za nagradu "Drago Gervais". Među pedesetak pristiglih radova s područja poezije i proze, pored prve tri nagrade, stručni žiril odabrao je još jedanaest zbirki, uglavnom pučkih pjesnika kojima će se dati kao nagrada potpora za objavljuvanje zbirke. Među njima je i Vaša zbirka.

Marica Stašić Milić: Sritna sen radi toga priznanja. Zbirku pjesam "Vernjica pelna jubavi" i njezin drugi del "Vrimena va štajunih i vrimena stara" posvetila sen svojin dragin, lipin starin užancan i voljenom Vrbniku.

*3
Koliko ste toga napisali do danas i što sada pišete, gospodo Marice?*

Marica Stašić Milić: Vi ste me na sve to poteknuli. Napisala sen čudo stranic sega i sačesa, najprvo za Vaš Institut va Zagrebu. Drago mi je da se i moja rukopisna zbirka o užancima va Vrbniku nalazi u vašoj dokumentaciji uz poznate svečenike i meštare koji su spravljali gradu ovako kako i ja, ali još va pasanom viku. Potli sen počela pisat va "Krčkom kalendaru" evo već četveto leto. Sve je to od mojih starih i poznatih judi kih se ja spominjan.

Napisala sen priko dvi stotin šenteric i štrolig, a para mi se da će jih bit još. Javjan se i seko toliko va "Kvarnerskon vezu", redovito pišen za čakavsku "Besedu" - posebnu stranicu va "Novon listu". Udelala sen i objavila seden intervjuj od judi ki su po ničemu posobojni. Poslala sen i jednu štoriju va "Čakavski list" z Bakra, a javjan se od početka i va naših "Vidilicih". Napisala sen i 32 teksta pod naslovom *Judi i užanci za emisije radio Rijeke "Z našega kraja"*. Pišen razne priče i za druge radio emisije na Krku, Rijeci i Zagrebu. K tomu prepišuven i dopišuven stare pjesmi i molitvi, starih preko sto let. Prepišuven i dopišuven i stare foje i pisma pisana svojin od iseljenici z Merik. Pišen pjesme za drugu zbirku i spravjan štroligu z mojih putovanji, če bi reč - "Odiseju". K tomu pišen aforizmi i sekakove druge stvari jušto i za študenti rad od sociologije.

4. Kada su se pojavili vaši prvi napisi bio je to povod da i Vrbničani osluhnju/vlde svoj govor. Razgovaralo se o jeziku, o govoru, o riječima. Mnogi, posebno mladi, ne znaju mnoge starije riječi koje Vi znate, možda su ih čuli, ali im ne znaju značenje. Razgovarale smo svojedobno i o tome i dogovorile da pokušate stvarati i rječnik. Vidjela sam Vaše zapise, oni nisu samo puko nizanje riječi već su riječi (ili mnoge od njih) višestruko objašnjene. Koliko ste riječi tako uspjeli obraditi?

Marica Stašić Milić: Deboto sen pozabila pravit za Rječnik va kon je već 3600 besed po redu zapisene. Od toga

SVETI PETER

Crkva sv. Petra u Garici za Petrovu 1998. svjetlila je poput petrovskog sunca koje je prodiralo kroz njene prozore. Sa suncem skupa svjetlio je netom restaurirani oltar sv. Petra.

Restauratorske radeove izvela je gospođa Zrinka Kralj, a oltar je restauriran donacijom Garičana u Garici i inozemstvu, te sredstvima Općine Vrbnik.

Pala glavnog oltara (alto reljeft) prikazuje kako Krist predaje ključeve sv. Petru.

"Ti si Petre stijena i na toj stijeni sagradit će crkvu, ni vrata paklena neće je nadvladati!"

Možda su Garičani iz ovih svetih riječi upućenih njihovom zaštitniku, izdvojili misao vodilju: "Sagradit će crkvu".

Kada sagledamo povijesne činjenice oko gradnje crkve sv. Petra u Garici lako je uočiti da su se ovom istom mišljju vodila pokoljenja Garičana.

U početku su se krštavali, vjenčavali i ukapali u Vrbniku. U 15. i 16. st. pa sve do godine 1795. na blagdane i nedjelje župnici iz Vrbnika dolazili su misiti u crkvicu sv. Krševana, na brežuljak iznad Garice.

Ova je crkvica bila u velikoj časti kod naroda, a sv. Krševanu mučeniku su iz zavjeta dolazili hodočastiti domaći i strani ljudi. Na blagdan Duhova došlo bi sa procesijom iz Vrbnika 5-6 svećenika, te bi tamo pjevali misu.

Garičani su imali još jednu crkvicu, i to crkvicu sv. Petra i Pavla u Kampeljima (najstarije naselje na području Garice, naziv sela je toponim romanskog porijekla).

Njezine ruševine još su i danas u drmunu "Crkvišća". Crkvica mora biti vrlo stara jer se u vizitaciji iz 1565. ništa ne zna o

njezinom osnutku. Garički župnik I. Turčić našao je 1978. u ovoj crkvici kamen sa hrvatskim pleterom. Službu u njoj obavljali su jednom mjesечно vrbnički svećenici, spominje se pop Barić Fugošić iz Vrbnika, a na Petrovu skupilo bi se tamo 5-6 svećenika te bi bilo i više misa.

Crkvica je bila posvećena,

dobro opskrbljena a 1659. pop Marko Pagoloto nabavio je za nju zvono u Mlecima. Oltarna pala bila je slikana na platnu. Na njoj je bio naslikan Krist s križem na ramenu, njemu s desne strane sv. Petar, a s lijeve sv. Pavao.

Iz pisma popa Dragutina Hlače saznajemo da je slika bila sačuvana do 1939. god.

Danas kada znamo da je crkvica sv. Petra na Kampeljima bila zbog ruševnosti zatvorena 1790., a da su stanovnici garičkih sela 6. lipnja 1791. odlučili sagraditi novu crkvu sv. Petra u Garici, upravo u ove godine lako

lociramo zgodnu priču koja traje do naših dana.

Svaki će Kanpejar i danas reći: "Nan su Garičani ukrali sv. Petra!", a Garičan pak: "Ukrali smo Kampejaron sv. Petra!" Da li je upravo slika oltarne pale u narodu sinonim za "krađu", ili je to pak materijal stare crkvice, od kojeg se je dozvolom vlade u Mlecima radila nova tko bi znao, ali da su Garičani za svog zaštitnika htjeli baš sv. Petra više je nego jasno.

Jednu od danas najstarijih stanovnica Garice upitala sam: "Zač ste Kanpejaron ukrali sv. Petra?" Odmah je odgovorila: "Da ne bude va drmunu!"

Njezin odgovor kao da se nadovezuje na Petrišovu priču o ovoj crkvi:

"Kot je u lipom mestu, ova crikva sveti Petar vidi sve svoje kuće okolo sebe. A glej onamo i tuja sela to jest Lakmartin, Verh, Muraj i Kornić, pak more vejsko, cresko i lošinjsko"

Ova je crkvica bila vrlo mala, premala za broj pučanstva pa su je Garičani odlučili povećati. Povećanje crkvice dovršeno je 1839., a posvetio ju je 30. 05. 1840. biskup B. Bozanić.

1869. crkva je ostala bez zemljишnih posjeda (u početku je imala posjed crkve sv. Petra u Kampeljima) te je sve više propadala. Garičani su 1873. na ruševinama stare crkve sagradili novu, treću crkvu po redu.

Stara crkvica postala je svetište sadašnje crkve. Blagoslovio ju je biskup A. Mahnić 1913. g.

Ono prije spomenuto zvono nabavljen u Mlecima opet je zazvonilo. I to skupa sa zvonom crkve sv. Krševana. Naime zvona obadviju crkvica bila su na malom zvoniku crkve sv. Petra u Garici.

Va ovoj štoriji od sv. Petra

z Garice prehitilo se je silnih let.

Va njimi su čudo puti i to na veće vrime judi na Garici bili bez svoje crikve.

Zakopivali su se, ženili i hodeli krstiti va Vrbnik, pisalo je na početku. Ovo bi čovik mogel zet kako stvar ka je bila takova kakova je bila, ma šenpre sen habala starijih judi kako su njihovi stariji dicu nosili va Vrbnik krstiti va košarcach na glavi.

Nosili su jih po letu i po zimi, na ure su hodeli z malun

dičicun, z anjeli. Kako? Denes to moremo morda razumit samo zo onun od naših starih: "Bog jih je kripel!"

Morda čete i vi dokla budete ovo čitali pitat se i (kako sen se i ja šenpre pitala), zač poč nikomu zet ni više ni menje nego jušto sv. Petra?

Kada malo boje razmislin i domislin se kako su praviali judi da su se na leta kada bi hodivali na Kanpeje vavik frmivali i molili "staromu" sv. Petru, vidin da se on ni baš

tako lehko dal.

Ostal je va onih nikoliko tvrdih kamičn va drmu ,ostal je va crikvi nasrid sela, na ovon nanovo popituranon oltaru. Ostal je na Garici.

Pustite mi samo još jednu misel. Pari mi se da kada se, i ako se gori trefl na nikoga z Garice, da se isto malo podsmihne, pe makar san sobun reče: "Garičan!"

Marina Valković

broja već ne abadan deje zač još vavik zapisujen onako kako mi naviru.

5. Vaše znanje jezika, Vaše bogatsvo vrbičkih riječi koje koristite u pisanju, posebno odlikuju Vaš stil. Vaši su zapisi puni informacija, ali ne na uštrb stila, ritma rečenice, dobre usporedbe i posebnog poštovanja prema riječima kojima optužete ljude, pojave, tradicijski život Vašega Vrbnika. Što Vama osobno, gospodo Marice, znači pisanje i onda kada ste kroničar mjesta i onda kada stvarate vlastitu poeziju?

Marica Stašić Milić: To je moj odraz duše, zrcalo intime, poruka dragin. Sustraj judi ki me obehajaju, njihovih starih. Sustraj z mrtvimi ki su živi va meni. Svi oni živi i mrtvi pravljaju svoje priče i štroligl, va njih su sve moje besedi i šenterice, sve moje molitvi ke su me oni navadili. Od jutra kako oči otvorin kroz sve dnevi molim, va sebi kantan, čujen njihov poj. To je njihova mentinjada meni, ono najvrđnije čće su mi pustili, zač ovo sve če ja pravjan i pišen je njihovo od njih, a potli za moju vnučju i za svih ki to vole.

6. Vaša je kuća uvijek za sve otvorena. Isama sam u njoj upoznala mnoge drage prijatelje!

Marica Stašić Milić: Naša su vrata za svih otvorena. Pridu nan judi i opet se vračaju, prijateli pridu k nam iskat svojih i ostanu naši. Tako i po tri generacije! Sveko leto sve više. Z mojin pisanin krug se je prijateli proširil: od Vrbnika do Rikve, Crikvenice, Opatije, Grobnika, Karlovca, Zagreba, Njivic, Punta, Veje i Kornića, te Hrelina i Maribora. Pridu nan novinari, etnolozi, snimateli, izdavači, pravnici, profesuri i pjevači, ma moren reč i po niki pop. Moj muž Anton i ja imamo poznanstva stara priko četrdeset let. Iman i drage prijatelice od svoga ditenstva. Svi oni pridu i opet nan se vračaju. Momu mužu je svaki ki pride prijatel, njegovo srce uz moj posel ne more judi odbit nego jih prišvabit. Ma meni je draga da se judi u nas čute kako doma zač je stari proverbij da je "brižna kuća va ku judi ne zahajaju". Moja mat Karmela i moj otec Frane su vazda rekivali: "Ne zapirajte vrata posve za prijatelon, neka se bržije vrne nazad". Prijateli nan se vračaju i nas obogačuju.

7. Hvala Vam, gospodo Marice na ovom razgovoru. Predlažem da na kraju donesemo jednu Vašu varljantu narodne pjesame koja se gotovo ista nalazi zapisana i u Petrisovoj pjesmarici, a ja sam je zapisala u Vašem domu prilikom našega prvog susreta. Pokazujemo tako kako je dragocjeno Vaše sjećanje jer nam čuva od zaborava vrbičko usmeno pjesništvo naslanjajući se odista na višestoljetnu tradiciju.

*Pridjoh pod Verbnik grad, protuletji
biše,
va Verbniku gradu nikogar ne biše,
nego jeden rumen cvet na vodlicu
grediše,
dobra mi otiše, sobun me zoviše:
"Hodi, Jubić moj, hodi moja meto,
ki dan te ne vidiš, para mi se leto."
Da bīn bila znala da oćeš bit
mornar,
kupila bīn ti plav, pek biš bil
gospodar.
Ja bi plavcu tvoju zlaton okovala,
od belih tunbanac, Jadrašca krajala,
od mojih rustih vlas konopt spletala.*

Razgovarala: Tanja Perić-Polonijo

Božo Volarić - Nadalin

Pop Pere je kjepal mejaše pe je ovako zapisal:
Senjal gre od ulikvice do kamika na srid mesta
pod gromaču na oskorušvu. Sad ti misli kadi je to?

Već niko vrime ni Boža Nadalina na Škujici, a niti ga je vidit kako gre crki pomažuć se ze svoja dva ščapa. Zato smo ga obešli doma. Va ugodnon tazgovoru vrime je berzo pasalo.

QVQ Krenimo Božo od Vašeg nadimka, kako ste ga stekli?

To je naš obiteljski nadimak, znači Božo. Moj otec ima va kersnon listu zapisano pod ime Nadalin. Za vrime Austrije morali su tako pisat. A ime je dobil po popu Božu Mihoviliću starijemu, dakako. Božo Volarić je kapar od 1944. leta.

U obiteljskim križalkama Božo se izvanredno snalaži. Poznaje Božo povijest svakog vrbičkog prezimena ali i imanja koje ide uz dotično prezime. Sjetili smo se tako naših svećenika koji su službovali po Lici i Senju: Mihovilić i Sparožića. I jedne matere iz toga roda koja je krenula u posjet sinu, popu. On ju je dočekao u Senju, zbog posla morao je ostati pa je mater samu poslao kočijom dalje. Kod Žute Lokve razbojnici su napali kočiju i ubili ovu našu Verbenku.

QVQ Kod dtobe kako se dijeli imovina?

U nas je običaj od vavik da ženska dobije del kako i muški, bez razliki. Tako ni bilo posvuda. Po staron pravu mogli su stariji dat jednomu ditetu više, ali najviše do jednoga janca vriđnosti. Nič je hodelo po jušu kako npr. mesto va kori crki, to je hodelo najstarijemu sinu, a ondat vnuku. Zlameni najmlajemu.

QVQ Vi ste se Božo bavili bavili zemjun cell život, uz to ste bili i štimadur, od kad se stin bavite?

Ja sen štimadur za vriđnost zemje. S tím se bavin jedno dvajset let. Vriđnost zgrada obično štimaju zidari, a učinjenu štetu - popašu, zadnji je štimadur Štefan.

QVQ O čemu ovisi vrijednost zemlje?

Vriđnost zemje ovisi o dubini, o položaju, o tomu kadi je put ili česta, ali i o vrsti čestice, drmnun ili komadiću poja. Vriđnost zemje se minja od vrimena do vrimena. Denes više vridi 1000 metar zemje poji nego, 10000 meta po zvena. Dokli je moj ded štimival više su vredeli dermuni z dervi, sad više vriđe oni va kih je travi. Ono će smo prije držali za škondrtini, lišice uz more do čega se ni držalo, sad vridi. Kako se minja živjenje, minja se i vriđnost zemje.

QVQ Kod nas je sve zemljiste privatno ili općinsko - državno, komunadi npr. recite nam nešto o tome.

Fameje ke su imeli najviše dermuni bili su Bozanići, Vitezlji, Volarići i Bolonići, ali prijašnji ki su izumerli. Na primjer ja sen videl po knjigah da je Frane Volarić oko 1777 leta, imel priko 100 ha dermuna. Denes se dogodi da njihovi nasljednici prodaju dermuni va kih nisu

Urednici QVQ-a u razgovoru s Božom i njegovom nevjastom.

QVQ A ove lišice danas puste koje se spuštaju do mora "ki je njih ogradil i zgradil"?

Te su lišice judi delali pod zadnje vrime, za Austrije. Po letu su hodeli delat v Riku, tamo se je čudo gradilo. Po zimi su bili doma, če su oteli doma ležat? Zeli bi komad komunadi, delali gromače i gromačice za očistit stol - dva zemje.

Tersi su se sadilo va kraje, zemja je rabila za hranu. Celi dan, pobiralo se je kvintal grozdova.

QVQ Malo neobično je ali u Vrbniku nije bilo plovenske kuće.

Ne, tek se je 1930. Kupila ova kuća va kojoj je plovan. Za to se je prodalo pol poja Svetoga Mikuli ki je bil uz Sveti Marek i Svetu Trojicu, zaklada z ke su se plačali meštri. Tad je bil plovan pop Milović. Poj se je rasparceliralo i počelo prodavat,

bila je mižerija i ni bil jako ki za kupit. Prvi je kupil Gorčić, pe Perić, Ive Ujević i tako redon drugi. Judi nisu bili baš kumenti če se kupuje gotova kuća, jer da se je šlo graditi bi bili hodeli na žurnadi i nič zaradili.

Razgovor o zemlji završili smo o knjigama. Napose onim vrijednim koje se više ne nalaze u Vrbniku. Od prodaje Vrbničkog statuta Božo je na del dobil deset dinari, drugi su dobili niki više, a niki menje. Davno su ti dinari potrošeni a ze vrbičkun starinun sad se diče drugi, sa žaljenjem ističe Božo Nadalin.

Razgovarali: Josip Kosić i Marija Kraljić

Vedran Volarić, učenik I. razreda

nikad ni bili. Va dermunih se je siklo derva ke se je prodaval. Jače fameje imeli su junaki ki su njin delali.

Po komunadah se ni smelo past goveda, samo ovce. Bil je zakon da se na komunadi ne smi posić derva ni suha ni zelena. Ali z dozvolun općini moglo se je zagradit bokunić komunadi i udelat mesto - mekotici, vriđnosti od 2 brava. Brav, dva brava je bila oznaka za meru po prilici 16m X 16m. Tako su se delali mesta na Vitačenicah, po Viniščah, Kuničinu, a potla i po Krasih. Tamo je i dobrih mest. Vavik niki zibere za se boje.

Vrbnik na otoku Krku, narodni život i običaji

U prošlom broju QPQ-a počeli smo s objavljivanjem izvadaka iz etnografske monografije Ivana Žica: Vrbnik na otoku Krku, Narodni život i običaji. Društvo "Frankopan" predlagalo je da se prigodom Festivala folklora otoka Krka kojemu je prošle godine bio domaćin Vrbnik izda pretisak ovog djela. Prijedlog je usvojilo Općinsko vijeće i za tu namjenu odobrilo određena sredstva. Kasnije se je od tog projekta odustalo pa će ovo djelo moći Vrbničani čitati u neka bolja vremena.

Prenosimo što je o Ivanu Žicu, učitelju napisala dr. Tanja Perić - Polonijo.

Ivan Žic rodio se u Vrbniku 27. XI. 1860., a umro je, također u Vrbniku, 20. IV. 1940.

Učiteljsku školu je završio u Kopru, a službovao je u mnogim mjestima otoka Krka i Cresa. Umirovljen je, mogli bismo reći kažnen umirovljenjem, 1926. godine dok je službovao na Cresu. Razlog toj odluci vlasti bilo je njegovo ustrajanje na očuvanju hrvatskog identiteta i njegovo otvoreno suprostavljanje talijansku koje, kao učitelj, humanist i hrvatski rodoljub, nije mogao bez prosvjeda gledati.

Kao umirovljenik, po povratku u rodni Vrbnik, bio je

sve do smrti aktivan član vrbničke biblioteke, volonterski vodio blagajnu, vodio zapisnike, a uz to još uvijek bio i marljivi prevodilac (s talijanskoga i njemačkoga) pojedinih pedagoških i metodičkih članaka, te članaka iz područja biologije koju je posebno volio.

Tijekom čitavoga aktivnoga rada, uz prevođenje i prijevode, objavljivao je članke u ondašnjim prosvjetnim glasilima koji su izlazili u Zagrebu.

Posebno ga je zanimalo njegov rodni Vrbnik i njegova baština. Tako se među prvima odazvao pozivu Antuna Radića na skupljanje i zapisivanje podataka o narodnom životu i običajima koji su se objavljivali u *Zborniku za narodni život i običaje* (izdavač ondašnja JAZU, današnja Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) koji je počeo izlaziti 1896. g. Tako je nastalo njegovo **temeljno djelo** (koje sadrži preko 500 tiskanih stranica), etnografska monografija: *Vrbnik na Krku, Narodni život i običaji*. Tiskana je u 9 nastavaka (prvi je objavljen u prvoj knjizi Zbornika 1896. Jer je Ivan Žic bio jedan od najmarljivijih i najsavjesnijih skupljača koji je među prvima predao dovršenu svoju monografiju). Ona je pisana u dijalektu i izuzetno je bogat izvor podataka za etnološka, folkloristička, dijalektološka i druga istraživanja.

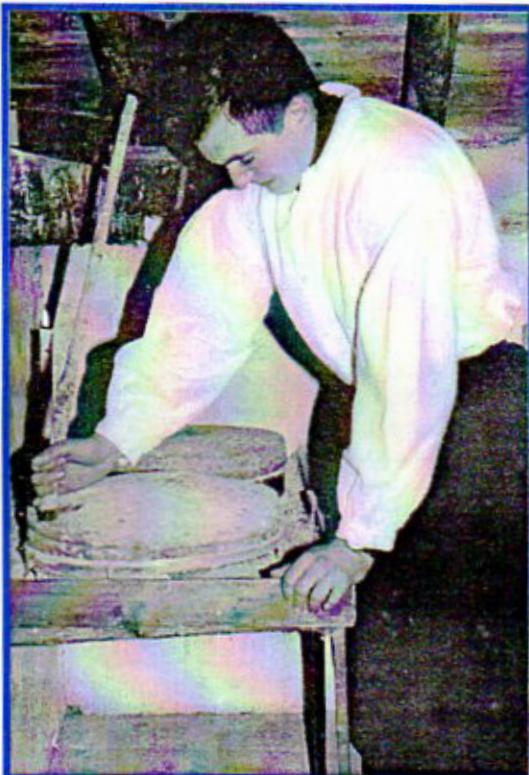
Ivan Žic je bio skroman i samozatajan čovjek, dobar vjernik, obrazovan i human čovjek predan i zavjetovan svome učiteljskom pozivu.

Smatram da je Ivan Žic zadužio svoj voljeni Vrbnik daleko više nego što Vrbničani uopće znaju za njega. Svojim radom i svojom monografijom upisao je Vrbnik u svaki ozbiljniji znan-

stveni i stručni pristup, etnološoj, folklorističkoj i dijalektološkoj građi, a mladim kolegama učiteljima, preko svojih objavljenih rasprava, mogao bi biti uzorom i vodičem u tom teškom i nedovoljno cijenjenom poslu.

Učitelj Žic pisao je na "domaćem zajiku". Taj domaći govor postaje sve veća nepoznanica za današnji naraštaj pa je ovo prilika da uživamo i oživimo te naše lipe i drage besedi.

PALENTI, PALENTI!

Palenti da bi ča?!

Kad je baba imela palentu za obed, to sen znala već na Vrh Roča. Nje palenta se je čutela na delgo. Dala bi mi na pjat nikoliko hibčić posutih z osterganin majskim siron, komadić pofrigane kurbasice il landicu poterbušini. S tin salati - pest radića. Nan dici posobojno je bila dobra ona korica ku bi ostergala z laptižića. Ava, dobro!

Ja istešo užan za moju fameju parićat palentu. Moja je

pronta za jedno desetek minuti. Dobra je, samol ne vonja.

Na gusto je palenta bila na verbenskom stolu. Jel ih na to natirala potriba ili umije ili jedno i drugo ma Verbenki su od palenti znali udelat čudo vrst jidena.

Tako su ukućani mogli jist, najprije, kašu ili palentu. Kaša je pek mogla bit gušća, reja ili zametena.

Kaša gušća - se od kaše reje razlikuje jedino po muki ka je vesuta va lapižić.

Zametena kaša je bila ona va ku se nič zamete. Nasvalito je to mogel bit kunpir, kvašenica, ripa, tikvi ili friško zeli. Kunpir i tikvi najpervo vaja skuhat, a ripu i kvašenicu se pervo pofriga pek zamete va kašu kad je kuhana. Kadagod su se ostanki jidena od prvoga dana zameli va kašu. Komu je mat otela dat žlicu makaruni ili šurlic ka bi ostala od perve vičere. Va kaši pomicano sveki je dobil sledić.

Ma ze kašun moglo se je i serbat mliko, suroti ili vino. Sve je bilo dobro.

Palenta je gusta, za nju tribi više muki i više se kuha. Ona se znimje na hlibce ki se vrede jeden do drugoga po čaši okolo naokolo. Iva palentu se more zamest kunpir ali ripa. Smok za palentu je: golo uli, brodit, žvacet, sir, juha za

polivat, mliko celo, ili navodnjeno. Rabi ki ča more. S protuleta i leti se ji palenta z dibjačen i ze salatun.

Posobojne vrsti palenti:
Vespenica - kuha se tako da se muku ne vesipje malo po malo, nego najednuč se vespe

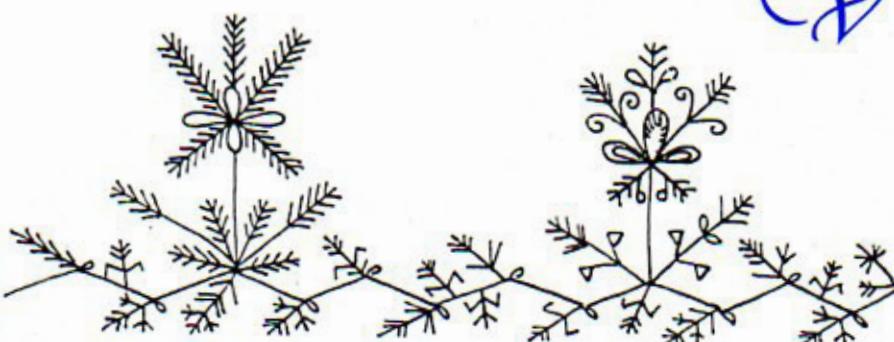
U staroga Peri bilo je dice. Sve jedno drugomu do uha. Vavik dobre voje Pera bi spravil dicu na kup i pital: - Dica, ki će kašu? Onistin ki su privojeli kaši Pera bi podilil žlice. - Ki će palentu? Ki se je javil za palentu, dobil je od Peri pirun. Kuntenti jedni i drugi navalili bi jist od iste zdeli ono če je mat parleala.

va kuhanu vodu.
Gujenica - misi se od jarčene muki, nit je testo, nit je muka, nego se mervice sprave na balice. To se hiti va kuhanu vodu i miša, ma balice moraju ostat. Kad je kuhano posmoći se i ji, a more se i serbat.

Tverda palenta (po gorinjsku) - ona je koti druga palenta, samol se tako jako kuha da se od lapiža stresne ven na desku, ali na pladenj koti jeden hlib, a ontrat se riže na bokuni i ji s kunpanadigon.

Toliko o kaši i palenti.
(nastavlja se)

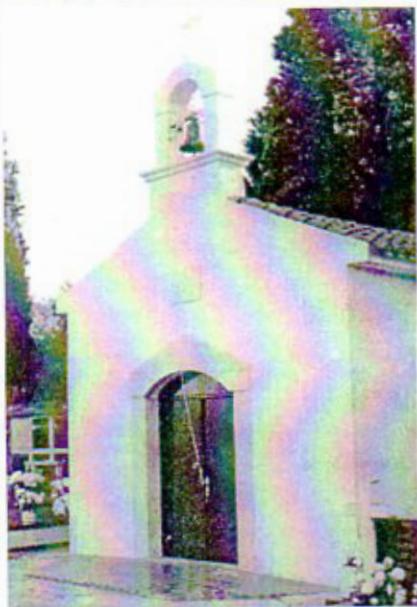
Priredila M.K.

Vaša dva zadnja broja izvanredni su. Odlični! Kad stignu VV i koja suza padne i ovlaži stranice...

Uredništvu i svim članovima Vrbničkog kulturnog društva "Frankopan" te svim čitateljima Vrbničkih vidika, čestit Božić i sretnu Novu godinu želi Vaš član

Josip Gršković (Vancouver)

Na Dušni dan, ove godine, zazvonilo je zvono na kapeli sv. Križa na groblju. Tako, uz župnu crkvu, sve ostale crkve i kapele u našoj župi, osim kapele sv. Marije

uz župnu crkvu, imaju svaka svoje zvono. Vjernici su veoma lijepo primili ovaj događaj.

Da bi se moglo postaviti zvono trebalo je učiniti i preslicu jer kapela ni nije imala. Za pokriće troškova pobrinuli su se donatori. Obitelj Julijane i Slavka Drekslera koja živi u Salzburgu darovala je zvono. Polovicu troškova podmirio je vlč. gosp. prof. dr. Marijan Valković, profesor moralne teologije u Zagrebu. Kao sponzori sudjelovali su još Općina Vrnik, Poljoprivredna zadruga "Vrnik" i tvornica "Vrbenka". Nacrte je izradila gđa. ing. Mila Bujić koja je i nadzirala sam posao. Valja spomenuti da je ovom prilikom postavljen mramorni okvir na ulaznim vratima kapele. U ime naše župske zajednice svima najljepša hvala.

Polovicom listopada nakon preobilnih kiša vrbničko polje se pretvorilo u jezero, posebno njegov južni dio, Lug. Sve jame nisu mogle "progutati" toliku količinu vode. Vinogradari nisu bili uzbudeni jer već se mlađe vino pretače, berba je spašena.

Vrijeme će pokazati hoće li biti štete na čokotima, ali ako je vjerojati znanstvenicima ova poplava daje svima misliti. Pamte se poplave koje su bile 1964. i 1984. godine, a znanstvenici upozoravaju da bi ovakve poplave mogle biti češće. Naime vrijeme ide u velike "Blokove", tj. ili je vrijeme preobilnih i dugotrajnih kiša ili velikih suša.

Kući temelj to je žlahtina vrbničkom gospodarstvu i ako se želi da to tako i ostane sve će riskantnije biti vremenske nepogode prepustati slučaju. Nakon nesreće premalo je tražiti dežurnog krivca.

26. rujna ove godine u župnoj crkvi održao je koncert KUD "Podravka" iz Koprivnice pod vodstvom maestra gospodina Krešimira Lukačića. Bio je to koncert duhovnog sadržaja u kojem je okupljena zajednica uživala. Članovi KUD-a su uglavnom srednjoškolci i studenti.

Vrijedni su to mladi umjetnici koji su cijeli program izveli na zavidnom nivou. I ovom prilikom zahvaljujemo im na darovanom nam koncertu. Nakon koncerta bili su počašćeni u Buffeu "Primorec" od samog domaćina gospodina Ivana Čubranića.

Festival folklora otoka Krka

Održan je ove godine u Puntu 24. i 25. srpnja 1998.g. Naša dječja skupina nastupila je prvi dan, a drugi dan nastupili su mlađi. Jedni i drugi bili su od strane gledatelja toplo primljeni i pozdravljeni. Sopci su bili Dorijan Polonijo i Dean Volarić. Mladu skupinu vodile su i učile Marija Mihovilić, Marija Kraljić i Mira Anić uz stručnu pomoć gospodina Ivana Pavačića, a stariju Savicu Plišić, Mariju Oršić i Katicu Volarić.

U Vrniku nastupile su obje grupe na Placi na Ivanju, a Dječja skupina još je nastupila na Razgon u Pinezićima kao gost Dječje smotre mlađih sopaca otoka Krka i na povratku su zatancali na Škujici. Ovaj put bili su predvodeni mlađim sopćima Ivanom Volarićem učenikom VI i Božidarom Volarićem, učenikom VIII. r.

Ove školske godine 98/99, folklorne skupine nastavljaju s radom uz podršku općine Vrnik. Mlađa grupa ima 47 polaznika od toga 11 sopac ki tancaju i kantaju.

Mira Debelić - Anić

Restauracija kipa Majke Božje od zdravlja

Restauriran je kip Majke Božje od Zdravlja. Njegovo podnožje bilo je prilično oštećeno, kao i ruka Djeteta Isusa te Marijina šaka. Kip je restaurirala akadem-ska slikarica i restaurator gda. Zrinka Kralj na zadovoljstvo svih vjernika. Kip je vraćen na svoje mjesto za blagdan Gospe od Zdravlja 1998.

Mali zbor

U subotu, 28. Studenog o.g. naš Mali zbor proslavio je svoj dan, uz blagdan Svetе Cecilije, zaštitnice svirača i pjevača. Članovi zbora sudjelovali su na Sv. Misi pjevanjem i čitanjem. Nakon Svetе mise okupili su se u dvorani gdje je župnik uputio svima nekoliko pobudnih i poticajnih riječi te je potaknuo sve na pobožnost, aktivno sudjelovanje u liturgiji i ustrajnost u angažmanu kako u liturgiji tako i u raznim pobožnostima. U nastavku radosno smo se družili i zabavljali uz naše omiljene poslastice.

OD BROJA DO BROJA

Restauracija oltara Sv. Ivana

Na inicijativu općinskih vlasti započeli su radovi na restauraciji oltara sv. Ivana u istoimenoj crkvi. Restauracija je povjerena akademskoj slikarici i restauratoru gospodi Zrinki Kralj. Troškove će podmirit Općina Vrbnik i vjernici svojim prilozima. Troškovi su veliki, ali vrijednost oltara zahtjeva i učinimo sve što nam je moguće kako bismo ga ačuvali za treće tisućljeće. Čitateljma bit će možemo veoma zahvalni ako svojim prilogom pomognu ovaj pothvat. Svoje priloge možete predati ili poslati Župnom uredu Vrbnik.

Naša župa u brojkama, 1998.

U našoj župi u 1998. godini vjenčali su se:

1. Božo Volarić i Višnica Kalamiza, vjenčani 24. lipnja
2. Kornel Mihajlić i Marija Sabljić, vjenačni 24. listopada

Kršteni:

1. Nikolina Butković, od Damira i Alenke Butković rođena 5. II. 1998., krštena 3. V. 1998.
2. Azra Mrkić-Imamović, od Ahmed-Adi Imamovića i Žejke Mrkić rođena 2. V. 1989., krštena 19. V. 1998.
3. David Katunar, od Damira i Ksenije Katunar rođen 21. IV. 1998., kršten 28. VI. 1998.
4. Bruno Ivanović, od Igora i Jasenke Ivanović rođen 18. X. 1997., Kršten 9. VIII. 1998.
5. Ana Toljanić, od Mladena i Marije Toljanić rođena 8. VIII. 1998., krštena 18. X. 1998.

Umrl i pokopani u Vrbniku:

1. Darije Pavan, od pok. Josipa i Elly Stolz, rođen 13. X. 1944., umro 23. I. 1998.
2. Josip Bolonić, od pok. Josipa i Katice rod. Lukarić umro 3. II. 1998.
3. Vjeko Dobrinčić, od pok. Ivana i Marice rod. Oršić rođen 29. IX. 1931., umro 7. III. 1998.
4. Petar Gršković, od pok. Nikole i Marije rod. Justić rođen 11. II. 1928., umro 9. III. 1998.
5. Mare Volarić, od pok. Mata i Ursule rod. Polonijo rođena 17. VIII. 1916., umrla 9. IV. 1998.
6. Boža Sparožić, od pok. Jakova Hodanić i Marije rod. Hriljac rođena 6. I. 1938., umrla 29. IV. 1998.
7. Antun Matanić, od pok. Bara i Marije rod. Toljanić rođen 22. VI. 1930., umro 8. V. 1998.
8. Jelena Mahulja, od pok. Nikole Karabajić i Kate rod. Radivoj rođena 8. XI., umrla 26. V. 1998.
9. Anton Lukarić, od pok. Ivana i Margarete Lukarić rođen 8. II. 1908., umro 27. VIII. 1998.
10. Anica Toljanić, od pok. Josipa i Mare rod. Trinajstić rođena 10. II. 1902., umrla 27. VIII. 1998.
11. Anica Štefančić, od pok. Luke Oršić i Marije rod. Toljanić rođena 1. XII. 1912., umrla 2. XI. 1998.

Šegava lisica

Bila je vela studen. Celi dan je lisica tekla vokolo naokolo i iskala kakov bokunić za omersit se. Ondat je ugledala jednoga orepčića. Kako je lip, samol pomalo da ga ne prestrašin. Obernula se je onako z delga prema orebecu i počela se šnjir pogovarat: - Lipo je bit tić. Letiš kamo oćeš i kad oćeš. Nijeden ti ne more niš, a mi ki hodimo po zemlji moramo imit oči i sprida i zada. Samol ne znan kako van je kad puše bura.

Orebec se je počel hvalit: -Najlegje za veter. Ako puše z live, damo glavu

Kako je lisica prevarila orepčića pod pravi krejut, ako je veter ze prave bandi, glavu rinemo pod lvi krejut pek letimo.

Karmen Brusić

- A če udelate, kad van puše v nos ? na to će lisica.

- Stisnemo glavu poda se mej nogi, orepčić će veselo.

- Ja sen malo nagluha pek ne čujen dobro če si to rekel? Hodi malo bliže k meni.

I orebec je zletel do same nje.

- Sad mi pokaži če biš udelal kada bi ti veter sprida puhal. I orebec je lipo prignul glavu a lisica ga je berže boje popala i pojala.

Krejut - krilo

(Iz Zbirke učitelja I. Žica)

Mladi u Splitu

Drugi pastoralni pohod Svetog oca Ivana Pavla II. Hrvatskoj zauvijek će nam ostati u sjećanju. Dana 4. Listopada nas šestero mlađih iz Vrbovskog, članova Folklorne skupine zajedno s predstavnicima folklornih skupina iz Punata i Poljica autobusom smo krenuli prema Splitu. Imali smo čast zajedno s još stotinjak predstavnika iz priobalnog dijela Hrvatske ispratiti Sv oca iz Hrvatske. Za tu prigodu svi smo bili obućeni u svečane narodne nošnje. Naporna vožnja kao i višesatno iščekivanje u zračnoj luci nije moglo umanjiti

radost koja nas je obuzela prilikom dolaska Svetog oca i nadbiskupa Bozanića. Oproštaj kao i cijeli pohod bio je veličanstven. Nakon tro-

Mladi na Gorici

Dana 22.XI. nekolicina mlađih iz Vrbovskog hodočašća je Majci Božjoj Goričkoj u Bašku. Tamo nas je dočekao vlc. Marinko Barbić te dečki koji se liječe od ovisnosti o drogi.

Prvo smo posjetili crkvu, a naš nam je domaćin u kratkim crtama ispričao povijest svetišta. Njegov je središnji dio kip Majke Božje Goričke iz XVI. stoljeća. Na njemu je posebno zanimljiv položaj malog Isusa. Naime, Isus leži u Marijinom krilu, ali ga ona ne drži, već mu se klanja...

Drugi dio našeg hodočašća bio je razgovor sa sedmoricom mlađih koji se tamo nalaze na liječenju. Nakon što smo se službeno upoznali i prevladali sramežljivost, krenuli smo s pitanjima. Saznali smo da su drogu počeli uzimati iz

radoznalosti, zbog nedostatka ljubavi, zbog neuspješnosti i teškoća u vlastitoj identifikaciji i afirmaciji u svojoj sredini. Uzimanje droge smatrali su lakšim, kraćim i sigurnijim putem bijega iz stvarnosti.

Mnogi su do sada odustali od programa koji traje minimalno 2 godine, jer da bi se uspjelo treba čvrsta odluka, čvrst karakter i velika potpora. Dečki su, kako kažu tek sada počeli upoznavati i živjeti normalan život koji se do sad sastojao u potrazi za drogom ili novcem za nj.

Prema njihovim rječima, ovaj je program zadnja mogućnost "skidanja" jer svi su oni već prošli mnoga liječenja.

Svi smo mi i do sada znali da se droge treba kloniti, ali nakon što smo čuli svjedočanstva ovih mlađića, shvatili smo da je život prekratak da bi ga se potrošilo na prolazne užitke koji često mogu biti i pogubni.

Ivana Kordić

Poštovano uredništvo

Slobodna sam se javiti s ovim mojim malim dopisom u nadi da će te ga možda, ako smatra te korisnim, i objaviti. Ja sam djevojka koja više ne spadam među učenike. Punoljetna sam i imam svoj posao. Slobodna sam primjetiti da Vidici dodiruju razne teme iz kulture, gospodarstva pa i politike našega grada i općine, a posebno su prisutne povijesne teme. Sve je to po meni, lijepo, potrebno i izgradjuće, ali smatram, imajući u vidu duhovnu obnovu, da izostaju neke teme kao što je moral i etičnost življenja i ponašanja u našoj sredini. Mene posebno zbunjuje

što rijetko koji naš zaručnički par, ne samo kod nas, ulazi u sakramentalni brak, a da prije toga više ili manje vremena ne živi kao da je u braku. Pred tom pojmom kao da su nemoćni i župnici i roditelji i moralni zakon ili se to promijenilo? Zar ne bi trebalo o tom pisati? Općenito moral je srozan do dna, osobni interesi i želja za užitkom vrhovna su norma, a ja smatram da je to sasvim krivo jer naravni i Božji zakon se ne mijenjaju.

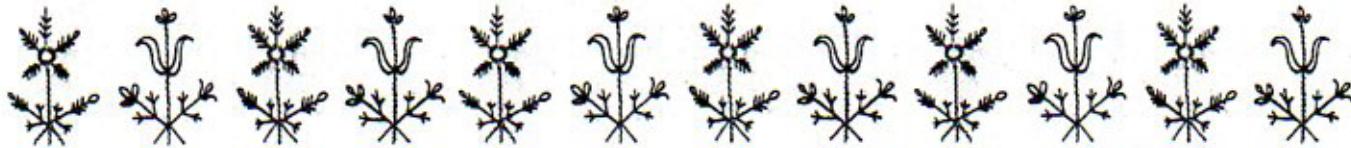
Nadalje, naši ljudi se posvadaju i posvadani su često puta zbog tako banalnih stvari, okreću glavu jedni od drugih i paze da se ne susretu na ulici ako baš ne moraju... Gdje je tu

osjećaj za pomirenje i praštanje? Poniznost je krepost, a oholost je prvi glavni grijeh. Ja sam jedna od onih koji su uvjereni da "noćni život" mladih, tj. izlazak od 23 sata do 5 ujutro je takvo zlo za mlade ljudi iz kojeg se mnogi neće oporaviti do smrti. Nažalost, imam svoja gorka iskustva, ali nitko mi nije kriv, ne želim ih nikome.

Pitanje udaje ili ženidbe, novih obitelji bojam se i spominjati, možda o tome drugi put. Unaprijed sam vam zahvalna ako ove ili slične teme nađu svoj prostor u Vidicima.

Župljanka

(Podaci poznati uredništvu)

Popust za vraga - vražja posla

Vrag: Za njezinu ljepotu dajem 2000 zlatnika.

Wernthal: Ona ima i razum!

Vrag: Zbog toga ću oduzeti 5 groša i 2 pfenninga, jer u djevojke to je mana.

Isječak je ovo razgovora ugodnog između prezaduženog zaručnika i gospodina Vraga iz komedije Šala, satira, ironija i dublje značenje u kojoj je autor Grabbe duhovito, bistro, okretno ali i okrutno razotkrivao društvo ne tako davnog 19. Stoljeća.

U tom istom stoljeću vrbničke su djevojčice krenule u školu.

Negdje krajem 20. stoljeća jedna studentica sa, kako to na dokumentima piše, prebivalištem u Vrbniku znala se susresti sa neizmjerno bedastim izjavama razmjerno razumnih ljudi (što je jedna od opakijih kombinacija) koje su se kretale od čudenja što, eto, kao žensko studira, jer ženskome i tako studij ništa ne koristi kada se jednom uda, a i dok ona odstudira najpoželjniji će ženici već biti razgrabljeni.

Na ovakve je izjave teško

odgovoriti pristojnim rječima, ali još je teže prokazivati i primjeno odgovoriti na razne puno rafiniranije, ustaljene i ustaljenošću zamaskirane, kvaziintelektualne iskaze ovakvog svjetona(d)zora.

Žensko je znanje odvajkada sumnjivo i opasno, neshvatljivo pa zato proganjano i podcjeđnjivano. Takvo je shvaćanje često pohranjeno u jeziku. Uzmimo primjerice srodne riječi različitog roda: vještak - vještica. Vještak je vješt čovjek koji ima neku određenu vještinsku, recimo, vještak za sudsku medicinu. Vještica, pak, ima neku vještinsku zbog koje joj se sudi. Vještica je k tome pokretna i dinamična, domišljata (recimo, što se tiče upotrebe metale), ona putuje i to čak zračnim prometnim sredstvima, nju još nisu uspjeli uspokoliti. I kako da taj subjekt krajnje sumnjivih i nepoželjnih svojstava izmakne inkviziciji ili predrasudama - ovisi već o stoljeću.

Žensko se znanje ne samo manje cjeni već se i manje plaća - pokazuju to sva statistička istra-

živanja o ovom problemu. Uostalom, čim neko zanimanje postane dominantno žensko, postane manje cijenjeno i još manje plaćeno. Dovoljno je pogledati što se dogodilo učitelji(ka)ma i što se događa lječničkom stalištu.

Odlaskom u škole vrbničke su djevojčice izašle u javni prostor, u javnost. A i tu su riječi vrlo rječite. Javni čovjek prevažna je osoba koja obično obnaša neku važnu društvenu funkciju, javna žena također ima određenu funkciju u društvu. Žene u javnosti i danas su vrlo ranjive, vuku teret kolektivne nesigurnosti i omalovaženosti stoljećima taložene u svim porama društva. Hitno trebamo vješte žene u javnosti koje će to mijenjati i promijeniti.

Napredak, ipak, postoji. U međuvremenu je, barem kod nas, cijena mozga narasla sa 5 groša i 2 pfenninga na 2 DM. Vrag je odnio šalu. Satira, ironija i dublje značenje ostaju na nama. A imamo i razum.

Matilda Braut

JEDNO NOVO I STARIJE IME U POPISU VRBNIČKIH ŽUPNIKA (PLOVANA)

Odavna se ponavlja da je župa Vrbnik veoma stara (možda iz 11.st.) dok se s druge strane također odavna navodi da je njezin prvi name poznati župnik Damjan, čiji je spomen vezan uz sastavljanje poznatog Vrbničkog statuta iz 1325. Prema tome velik bi posao bio da se popuni praznina o prvim i najstarijim vrbičkim župnicima, odnosno da se doista pokaže koliko je stara naša župa.

Jedna nova publikacija HAZU, u suradnji s Hrvatskim državnim arhivom dolazi nam ususret u tom pitanju. Kako je naime poznato, ista je HAZU do 1990. Izdala 18 svezaka dragocjenog "Diplomatičkog zbornika - Codex diplomaticus", koji je išao pod imenom Tadije Smičiklase. Poslije zadnjeg 18. Sveska, izdana pomoću Smičiklasovih kartica i materijala, gornje dvije visokoznanstvene ustanove prosljeđuju istim poslom pod naslovom "Suplement - Dodaci", tj. dodatni svešci Smičiklasovu "Zborniku". Tako je nedavno u Zagrebu izšao prvi svezak tih dodataka s dokumentima od godine 1020 do 1270. Na sreću među ovdje izdanim dokumentima nalazimo onaj koji nas ovdje

posebno zanima.

Naime, na str. 94-95 novoga sveska, pod nadnevkom iz Raba, u siječnju 1232., nalazi se svjedočanstvo (na latinskom) kojim Dragan, župnik iz Vrbnika, i Stojslav, svećenik iz Baške, obojica s otoka krka, svjedoče da Rabljani preko trideset godina obraduju polja oko Novalje i ondje napasaju stoku; svjedoče također da su od svojih predaka čuli da Rabljani drže Novalju oduvijek."

Dokument se danas čuva među rukopisima zadarske Znanstvene knjižnice, a dolazi iz Raba kao ovjereni prijepis. Vrbnički se župnik nazivlje "Draganus, plebanus de Verbenico" - Dragan, plovan iz Vrbnika. Iako, moramo priznati, nedugi dokumenat i nije naročito bogat za vrbičku povijest, ipak on nam kazuje:

✓ da je do sada prvi poznati vrbički plovan već godine 1232. Nosio narodno ime hrvatsko, s vjerojatnim nagnaskom na zadnjem slogu: po čakavsku "Dragan";

✓ da je već tada vrbički plovan bio toliko ugledan te se našao među svjedocima u rapsko-novljanskoj parnici, uz bašćanskog svećenika Stojslava,

uz Krševana opata Sv. Petra (Drage Supetarske?) i uz rapskog nadšakona Stjepana. Možda ćemo jednog dana znati više pojedinosti o ovim osobama, i osobito kako je među njih upao vrbički plovan.

✓ Dokument nam još kazuje da se latinsko ime Vrbnika pisalo **Verbenichum**, što bi moglo imati svoje značenje u rasvjetljavanju podrijetla imena Vrbnik. (v.M.Bolonić, Vrbnik nad morem, Krk 1981., str.35-38. Latinski se naime Vrbnik ne piše sa "c" niti sa "k" nego sa "ch". Možda bi se moglo govoriti o novoj pretpostavci (hipotezi) o podrijetlu imena Vrbnik.

Ova se odnosi na "Castellum Verbenichum", što bi se hrvatske dalo reći: Grad od Vrbenih" ukoliko je onaj "ch" ostatak staroga našeg posvojnog genitiva. U obilju tolikih hipoteza može stajati i jedna više, dok znanost ide dalje...

A možda će i ovaj rapski dokumenat (sada u Zadru) nekome mnogo više reći nego meni.

A.. J. Matanić

Svim Vrbničanima i
čitateljima Vrbničkih Vidika želimo
sretan Božić i
blagoslovljenu novu 1999. godinu

Kulturno društvo "Frankopan"

Eemilijoo!

Ne verujen da će mlađi judi znati što znači ova beseda. Vi ki imate, kako i ja već niko leto, vi se pametite ovoga što će sad praviti: Mi verbenski mlađaci jednput na leto, na našoj verbenskoj Placi, smo se na ves glas naplakivali i sveko toliko bimo z petnih žil zakričali: *Emilijo!*

To je bivalo na čistu sredu. Nas desetek mlađići, ki smo bili već fanji z leti naprid, običeni kako stare ženi z rupci na glavah, stali bimo uz onoga kunpanja ki bi se zdvignul na Placi na zičić i štali tištament. On visoko ozgora svih napovidal je i napovidal sve gerdo i nešesno što se je dogodilo va ton letu. Mi smo plakali i narikali i nakon sveke gerde zazijali onu našu: *Emilijo.*

Znali smo se zakući za sve i svekoga. Mej onun masun judi stal si i habal kako se drugi smiju na tvoj račun. Rabilo je

poterpit. Ma, znali smo se i na svoj račun sulicat.

Pitate se zač van ovo pravjan, a zač?

Na čudu sen, obećal sen da će nič napisat ma su mi reklamala malo pazin da koga ne uvridit, nasvalito, ne Općinu.

Dobro, ovisti put se va Općinu nećemo pačat.

Ondat će, o čemu će pisati?

O tergadbi boje da ne, če ne?! O divokan ke ravnopravno po noćah... ne, ne, i to ne! *Emilijooo...*

Još ne smin spomenut eve besedi: Šanpanj, izbori, školanti škure noće, diska ... inspekciye ke po konobah kruže, i mlađe ženi ke se na crikvenih vratih druže, i če će, nego zazijat: *Emilijooo!!!*

Slobodno mi morete pomoći, onako kako nigda. *Emilijooo!!!*

Nego, kraj je leta, dvižen žmuj domaćega šanpanja, srični i dobri van bili dani nadolazećega leta. Od srca Van to želi Vaš

Stric Osip

Šenterice

Čapal je Ive lipu škerpinu i komu će ju onput prodat nego plovanu. Da bude težja vernal joj je usta kamičinu. Kad ga je plovani trefil, mu je rekao:

- *Nis Ive znal da riba i kamikti.*
- *Ji plovane, ji ako drugoga ni.*

Zgorukopiti

Jeden muž je gledao va novinu kako i drugi. Gjeda on i čudi se: brodi stoje naopako, kuće stoje naopako, a sve.

- *Judi moji, zazijal je, ves svit je šel zgorukopiti.*

Telegram

Jeden muž je prišao pred Riku. Poslao je ženi evakov telegram:

Brod na sidru, ja na kraju, pridi!

Pravila: Marija Stašić Milić

